

Processrättsliga frågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår tre tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden om processrättsliga frågor.

- Utökade möjligheter till kameraövervakning i områden som är utsatta för allvarlig brottslighet.
- Regeringen bör utreda om beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska kunna kopplas till en person i stället för ett telefonnummer eller en annan adress.
- Regeringen bör se över hur arbetet med att förhindra brott mot rättsväsendets anställda kan stärkas.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till pågående utrednings- och beredningsarbete. Av yrkandena behandlas 21 förenklat eftersom samma eller i huvudsak samma frågor har behandlats av riksdagen tidigare under valperioden.

I betänkandet finns 20 reservationer (S, M, SD, MP, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

75 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2016.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning.....	8
Utskottets överväganden.....	9
Kameraövervakning på allmänna platser.....	9
Hemliga tvångsmedel	15
Tvångsmedel under förundersökning	25
Arvode till nämndemän	27
Jourdomstolar och snabbare lagföring.....	28
Kungörelsedelgivning	31
Hot och våld mot anställda inom rättsväsendet	32
Häktning.....	36
Vittnen.....	38
Byte av målsägandebiträde.....	41
Kostnader för rättsliga biträden	43
Tolkkostnader.....	45
Barns rätt till information	46
Stärkt skydd för den anklagades ställning	47
Motioner som bereds förenklat.....	49
Reservationer	50
1. Kameraövervakning på allmänna platser, punkt 1 (S, MP, V)	50
2. Kameraövervakning vid skolor, punkt 2 (SD).....	50
3. Kameraövervakning av vilt m.m., punkt 3 (KD)	51
4. Utökad användning av hemliga tvångsmedel m.m., punkt 5 (M)	51
5. Utökad användning av hemliga tvångsmedel m.m., punkt 5 (SD)	52
6. Beslut om hemlig avlyssning knutet till person, punkt 6 (S, MP, V).....	54
7. Signalspaning, punkt 7 (M, SD, KD)	54
8. Tillgång till abonnemangsuppgifter, punkt 9 (SD)	55
9. Tvångsmedel under förundersökning, punkt 10 (M)	55
10. Tvångsmedel under förundersökning, punkt 10 (SD).....	56
11. Effektivare hantering av stöldbrott i butik, punkt 12 (M, C, L, KD)	57
12. Jourdomstolar, punkt 13 (SD)	58
13. Jourdomstolar, punkt 13 (L)	58
14. Hot och våld mot anställda inom rättsväsendet, punkt 15 (S, MP, V).....	59
15. Häktning, punkt 16 (SD)	59
16. Vittnen, punkt 17 (SD)	60
17. Vittnen, punkt 17 (V)	61
18. Vittnen, punkt 17 (KD).....	62
19. Byte av målsägandebiträde, punkt 18 (C).....	62
20. Tolkkostnader, punkt 20 (SD)	63
Särskilda yttranden	64
1. Kameraövervakning på allmänna platser, punkt 1 (SD)	64
2. Kameraövervakning på allmänna platser, punkt 1 (V)	64
3. Beslut om hemlig avlyssning knutet till person, punkt 6 (V)	64
4. Motioner som bereds förenklat, punkt 23 (M).....	65
5. Motioner som bereds förenklat, punkt 23 (SD)	65
6. Motioner som bereds förenklat, punkt 23 (C).....	65

7. Motioner som bereds förenklat, punkt 23 (V)	65
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	66
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17	66
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	75

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Kameraövervakning på allmänna platser**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om kameraövervakning i områden som är utsatta för allvarlig brottslighet och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:508 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 1 och
2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 13,
bifaller delvis motionerna

2016/17:1080 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 17,
2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 5,
2016/17:2248 av Thomas Finnborg m.fl. (M),
2016/17:2284 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande
9,

2016/17:3177 av Robert Halef (KD) och
2016/17:3241 av Anders Hansson och Ann-Charlotte Hammar Johnsson
(båda M) samt
avslår motionerna

2016/17:508 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 2 och
2016/17:3029 av Fredrik Schulte (M).

Reservation 1 (S, MP, V)

2. **Kameraövervakning vid skolor**

Riksdagen avslår motion

2016/17:2284 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande
12.

Reservation 2 (SD)

3. **Kameraövervakning av vilt m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:1033 av Magnus Oscarsson (KD),
2016/17:3087 av Eskil Erlandsson och Anders Åkesson (båda C) och
2016/17:3283 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 7.

Reservation 3 (KD)

4. **Kameraövervakning med drönare**

Riksdagen avslår motion

2016/17:3262 av Anders Hansson (M) yrkande 1.

5. **Utökad användning av hemliga tvångsmedel m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:396 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda M) yrkande 1,

2016/17:2284 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkandena 3–5,

2016/17:2299 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande 2 i denna del och

2016/17:3387 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkandena 11 och 12.

Reservation 4 (M)

Reservation 5 (SD)

6. Beslut om hemlig avlyssning knutet till person

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att knyta ett beslut om hemlig avlyssning eller hemlig övervakning till en person och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:396 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda M) yrkande 2 och

2016/17:3387 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 13.

Reservation 6 (S, MP, V)

7. Signalspaning

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:2299 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande 2 i denna del och

2016/17:3387 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 10.

Reservation 7 (M, SD, KD)

8. Datalagring

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:371 av Rickard Nordin (C),

2016/17:1583 av Betty Malmberg och Finn Bengtsson (båda M) och

2016/17:3387 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 15.

9. Tillgång till abonnemangsuppgifter

Riksdagen avslår motion

2016/17:2284 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande 6.

Reservation 8 (SD)

10. Tvångsmedel under förundersökning

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:1222 av Lotta Olsson och Jan R Andersson (båda M),

2016/17:2523 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 1 och

2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 19.

Reservation 9 (M)
Reservation 10 (SD)

11. Arvode till nämndemän

Riksdagen avslår motionerna
 2016/17:599 av Sara Karlsson m.fl. (S) och
 2016/17:1165 av Leif Pettersson (S).

12. Effektivare hantering av stöldbrott i butik

Riksdagen avslår motion
 2016/17:3230 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkandena 3 och 4.
Reservation 11 (M, C, L, KD)

13. Jourdomstolar

Riksdagen avslår motionerna
 2016/17:2304 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) och
 2016/17:3469 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 2.
Reservation 12 (SD)
Reservation 13 (L)

14. Kungörelsedelgivning

Riksdagen avslår motion
 2016/17:1435 av Fredrik Christensson och Annika Carlsson (båda C).

15. Hot och våld mot anställda inom rättsväsendet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att se över hur arbetet med att förhindra brott mot rättsväsendets anställda kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.
 Därmed bifaller riksdagen motion
 2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 18.
Reservation 14 (S, MP, V)

16. Häktning

Riksdagen avslår motionerna
 2016/17:1869 av Kent Ekeröth (SD),
 2016/17:2344 av Kent Ekeröth (SD) och
 2016/17:2917 av Markus Wiechel (SD).
Reservation 15 (SD)

17. Vittnen

Riksdagen avslår motionerna
 2016/17:168 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 3,
 2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 14,
 2016/17:2324 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande
 3 och
 2016/17:2577 av Jan Ericson (M).

Reservation 16 (SD)

Reservation 17 (V)

Reservation 18 (KD)

18. Byte av målsägandebiträde

Riksdagen avslår motion

2016/17:865 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 27.

Reservation 19 (C)

19. Kostnader för rättsliga biträden

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:434 av Boriana Åberg (M) och

2016/17:1611 av Serkan Köse (S).

20. Tolkkostnader

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:2327 av Kent Ekeröth (SD) yrkande 1 och

2016/17:2904 av Jonas Millard (SD).

Reservation 20 (SD)

21. Barns rätt till information

Riksdagen avslår motion

2016/17:1168 av Åsa Westlund (S).

22. Stärkt skydd för den anklagades ställning

Riksdagen avslår motion

2016/17:799 av Finn Bengtsson (M).

23. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 30 mars 2017

På justitieutskottets vägnar

Beatrice Ask

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Annika Hirvonen Falk (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Krister Hammarbergh (M), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Petter Löberg (S), Adam Martinen (SD), Roger Haddad (L), Linda Snecker (V), Andreas Carlson (KD), Lawen Redar (S), Ellen Juntti (M), Richard Jomshof (SD) och Sultan Kayhan (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet 75 motionsyrkanden från allmänna motions-tiden 2016. Motionerna handlar om frågor som ligger inom ramen för processrätten och andra domstolsrelaterade frågor. Yrkandena återfinns i bilaga 1. Av yrkandena behandlas 21 förenklat eftersom riksdagen har behandlat samma eller i huvudsak samma frågor tidigare under valperioden. Dessa yrkanden finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Kameraövervakning på allmänna platser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om utökade möjligheter till kameraövervakning i områden som är utsatta för allvarlig brottslighet och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. kameraövervakning vid skolor, kameraövervakning med hjälp av drönare och kameraövervakning av vilt.

Jämför reservation 1 (S, MP, V) och särskilda yttrandena 1 (SD) och 2 (V).

Motionerna

Kameraövervakning på allmänna platser

Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) efterfrågar i motion 2016/17:508 yrkande 1 utökade möjligheter till kameraövervakning i vissa områden med dokumenterat hög brottslighet med ändamålet att skapa en tryggare miljö.

I motion 2016/17:2248 av Thomas Finnborg m.fl. (M) föreslås en översyn av regelverket för kameraövervakning i syfte att förenkla tillståndsprövningen. Även Anders Hansson och Ann-Charlotte Hammar Johnsson (båda M) efterfrågar i motion 2016/17:3241 en sådan översyn.

Fredrik Schulte (M) efterfrågar i motion 2016/17:3029 ett nytt regelverk för och en kraftig utbyggnad av brottsförebyggande kameraövervakning i offentliga miljöer.

I partimotion 2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 13 anförs att kameraövervakning bör underlättas i områden som är utsatta för allvarlig brottslighet.

I partimotion 2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 5 föreslås att butiker och företag ska tillåtas att kameraövervaka även entréer och att storstadskommuner ska uppmuntras till att övervaka sådana platser som kvinnor upplever som otrygga, t.ex. joggingstråk och gångtunnlar.

Kent Ekeroth och Adam Martinen (båda SD) yrkar i kommittémotion 2016/17:2284 yrkande 9 att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som gör det betydligt lättare än i dag att få tillstånd för kameraövervakning på platser dit allmänheten har tillträde.

I partimotion 2016/17:1080 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 17 anförs att kameraövervakning på brottsutsatta platser bör underlättas i syfte att öka tryggheten.

I motion 2016/17:3177 av Robert Halef (KD) föreslås att det ska bli lättare att använda kameraövervakning på vissa strategiska platser i syfte att hjälpa blåljuspersonal i utsatta områden.

Handläggningstider för kameraövervakningstillstånd

I motion 2016/17:508 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 2 anförs att det är angeläget att avsevärt förkorta handläggningstiderna vid tillståndsgivning för kameraövervakning.

Kameraövervakning vid skolor

Kent Ekeroth och Adam Marttinen (båda SD) föreslår i kommittémotion 2016/17:2284 yrkande 12 att tillstånd alltid ska ges när kommunala eller statliga skolor ansöker om tillstånd för kameraövervakning, förutom när det finns synnerliga skäl som talar mot bifall.

Kameraövervakning av vilt samt av skogs- och lantbruksmaskiner

I motion 2016/17:3087 anför Eskil Erlandsson och Anders Åkesson (båda C) att det behövs en lagändring för att underlätta tillstånd för kameraövervakning av vilt. Det framförs också att det måste bli enklare att få tillstånd för kameraövervakning vid tillfälliga arbetsplatser för att motverka skadegörelse, olyckor och stölder.

I motion 2016/17:1033 av Magnus Oscarsson (KD) föreslås att det ska bli enklare att kameraövervaka bl.a. skogsmaskiner.

I kommittémotion 2016/17:3283 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 7 föreslås att tillståndsplikten för kameraövervakning av åtel ska avskaffas.

Kameraövervakning med hjälp av drönare

Anders Hansson (M) påpekar i motion 2016/17:3262 yrkande 1 att användningen av drönare har ökat markant under de senaste åren. Det är enligt motionären problematiskt att försöka använda befintlig lagstiftning för att reglera denna nya teknik. Motionären efterlyser en utredning om användandet av obemannade flygfarkoster, s.k. drönare, som utrustats med film- eller stillbildskamera, i syfte att modernisera lagstiftningen om dessa farkoster.

Bakgrund

Gällande rätt

Den 1 juli 2013 trädde kameraövervakningslagen (2013:460) i kraft (prop. 2012/13:115, bet. 2012/13:JuU22, rskr. 2012/13:252). Syftet med den nya lagen var att modernisera regleringen av kameraövervakning på ett sätt som säkerställer balansen mellan intresset av att använda kameraövervakning för berättigade ändamål och intresset av att skydda enskildas personliga integritet.

Utgångspunkten i kameraövervakningslagen är, precis som i den tidigare regleringen, att det ska krävas tillstånd vid övervakning av platser dit allmänheten har tillträde, t.ex. gator och torg. Tillstånd ska ges om övervakningsintresset väger tyngre än integritetsintresset. En skillnad från tidigare är att det uttryckligen anges att vikt ska fästas vid om ändamålet med övervakningen är att avslöja eller utreda brott samt om teknik som främjar skyddet av enskildas personliga integritet ska användas (9 §). För övervakning av platser dit allmänheten inte har tillträde krävs inte tillstånd (5 §). Större utrymme ges för kameraövervakning utan krav på tillstånd, bl.a. i butiker, tunnelbanan och parkeringshus (10–15 §§). För rent privat kameraövervakning, t.ex. i hemmet, gäller inte lagen.

Integritetsskyddet har förstärkts genom en skadeståndsbestämmelse som ger enskilda rätt till ersättning för skada och kränkning vid överträdelser av lagen (44 §). I samma syfte har sekretessskyddet och kraven på säkerhet för inspelat material förstärkts.

Pågående utrednings- och beredningsarbete

I kommittédirektiv 2013:66 gav regeringen Jaktlagsutredningen (L 2012:01) i tilläggsuppdrag att utreda möjligheten att införa ett undantag från tillståndsplikten enligt kameraövervakningslagen för övervakning av vilt. Uppdraget redovisades i juli 2014 i delbetänkandet Vildsvin och viltskador – om utfodring, kameraövervakning och arrendatorers jakträtt (SOU 2014:54). I betänkandet föreslås att det nuvarande kravet på tillstånd för kameraövervakning av vildsvin ska ersättas med ett krav på anmälan. Inom Näringsdepartementet har det därefter utarbetats en promemoria, Komplettering av SOU 2014:54, Vildsvin och viltskador – om utfodring, kameraövervakning och arrendatorers jakträtt (dnr N2015/06665), som behandlar frågan om kameraövervakning vid vildsvinsjakt och särskilt tar sikte på anmälnans innehåll och straffansvar. Delbetänkandet och förslagen i den kompletterande promemorian behandlas i proposition 2015/16:199 Vildsvin och viltskador. Regeringen gör i propositionen bedömningen att det krävs ytterligare överväganden när det gäller möjligheterna att införa ett generellt undantag från tillståndsplikten som uppfyller såväl skyddet för integriteten som det ändamål som kameraövervakningen är avsedd för. Till detta kommer att kameraövervakningslagen för närvarande är föremål för översyn. Sammantaget anser regeringen att det i nuläget inte finns förutsättningar för att gå vidare med förslaget om att ersätta tillståndsplikten med ett anmälningsförfarande. Regeringen avser dock att överväga frågan vidare inom ramen för den kommande översynen av kameraövervakningslagen.

Den 26 november 2015 beslutade regeringen i kommittédirektiv 2015:125 Kameraövervakning – brottsbekämpning och integritetsskydd att en särskild utredare ska utreda vissa frågor om kameraövervakning. Syftet är att säkerställa att kameraövervakning kan användas där det behövs för att bekämpa brott och samtidigt garantera ett starkt skydd för den personliga integriteten.

Utredaren ska bl.a.

- kartlägga och utvärdera vad kameraövervakningslagen har inneburit för möjligheterna till kameraövervakning och skyddet för den personliga integriteten
- analysera om möjligheterna till kameraövervakning behöver förbättras på särskilt brottsutsatta platser och andra platser med förhöjt skyddsbehov, t.ex. asylboenden, medieredaktioner och lokaler som används av religiösa samfund
- undersöka hur lagens tillämpningsområde förhåller sig till användning av ny teknik, såsom t.ex. kamerautrustade drönare, och bl.a. ta ställning till om det behövs integritetsstärkande eller teknikfrämjande åtgärder
- ta ställning till om integritetsskyddet på vissa platser dit allmänheten inte har tillträde, t.ex. arbetsplatser och skolor, behöver förbättras
- analysera om integritetsskyddet kan förstärkas genom att Datainspektionen ges föreskriftsrätt när det gäller tillämpningen av kameraövervakningslagen
- lämna de författningsförslag som bedöms lämpliga.

I direktivet anges vidare att det i skogs- och lantbruksverksamhet ofta finns behov av att tillfälligt lämna kvar maskiner, arbetsbodar m.m. ute i skog och mark. Den utrustning som används är ofta mycket stöldbegärlig, och stöder sker inte sällan i organiserad form. Det har ifrågasatts om det finns tillräckliga möjligheter att kameraövervaka utrustning av detta slag. En särskild fråga som väckts är i vilken utsträckning det finns förutsättningar enligt kameraövervakningslagen att ge tillstånd till kameraövervakning av utrustning som tillfälligt placeras på platser som är svåra att precisera i förväg. Enligt direktivet ska utredaren därför ta ställning till om kameraövervakning av maskiner och annan utrustning som används i skogs- och lantbruket behöver underlättas och analysera om det finns tillräckliga förutsättningar enligt kameraövervakningslagen att ge tillstånd till övervakning av platser som är svåra att precisera i förväg.

Genom tilläggsdirektiv 2016:54 har utredaren dessutom fått i uppdrag att analysera hur regleringen i kameraövervakningslagen bör anpassas till den nya EU-rättsliga dataskyddsregleringen. Utredaren ska vidare under arbetet analysera hur en anpassning av kameraövervakningslagen förhåller sig till de förslag om kameraövervakning av vildsvinsåtlar som lämnats i Jaktlagsutredningens betänkande Vildsvin och viltskador (SOU 2014:54) samt i den kompletterande promemorian (dnr N2015/06665). Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 15 juni 2017.

I en promemoria från Justitiedepartementet – Kameraövervakningslagen och möjligheterna att använda drönare för berättigade ändamål – föreslås att kameraövervakningslagen inte ska tillämpas vid kameraövervakning som bedrivs med en kamera som är uppsatt på ett obemannat luftfartyg, en s.k. drönare, om övervakningen bedrivs av någon annan än en myndighet. Detta innebär att personuppgiftslagen (1998:204) i stället ska tillämpas och att något

tillstånd inte kommer att krävas vid sådan övervakning. Syftet med förslaget är att säkerställa att kamerautrustade drönare kan användas för berättigade ändamål samtidigt som ett starkt integritetsskydd garanteras. Regleringen i personuppgiftslagen innebär att det inte kommer att vara tillåtet att använda drönare på ett sätt som medför kränkningar av den personliga integriteten. Detta betyder att den som använder kamerautrustade drönare måste vidta åtgärder för att undvika integritetskränkningar, t.ex. genom att se till att övervakning endast sker för legitima ändamål och på ett öppet sätt. Lagförslaget föreslås träda i kraft den 1 augusti 2017. Promemorian bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat motioner om kameraövervakning på offentliga platser, vid skolor och vid tillfälliga arbetsplatser samt av vilt. I betänkande 2014/15:JuU15 föreslog utskottet ett tillkännagivande om att regeringen borde överväga att införa ett undantag från tillståndsplikten när det gäller övervakningskameror för vilt samt att regeringen snarast skulle återkomma med ett konkret lagförslag om att det under vissa villkor ska vara tillåtet att utan individuell tillståndsprövning kameraövervaka vildsvinsåtlar. I övrigt avstyrkte utskottet motionsförslagen och angav att lagen var väl avvägd när det gällde tillståndsgivning samt att utskottet inte såg skäl att frågå sin tidigare bedömning av förutsättningarna för tillstånd till kameraövervakning på allmänna platser, på privatpersoners fastigheter och på skolgårdar. Det fanns enligt utskottet inte heller skäl att göra någon annan bedömning när det gällde tillfälliga arbetsplatser. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2014/15:139).

Frågor om kameraövervakning behandlades även av utskottet i betänkande 2015/16:JuU19. Utskottet konstaterade att en särskild utredare fått i uppdrag att närmare studera ett brett spektrum av frågor om kameraövervakning och avstyrkte motioner om kameraövervakning på allmänna platser, vid skolor och med hjälp av drönare för att inte föregripa utredningen. Utskottet konstaterade vidare att riksdagen tidigare tillkännagett för regeringen att man borde överväga att införa ett undantag från tillståndsplikten när det gäller övervakningskameror för vilt. Mot bakgrund av att regeringen då hade aviserat en proposition ansåg utskottet att det inte fanns anledning att vidta några ytterligare åtgärder i frågan. Motioner om detta avstyrktes därför.

Regeringens proposition 2015/16:199 Vildsvin och viltskador har behandlats av miljö- och jordbruksutskottet i betänkande 2016/17:MJU4. Utskottet ansåg då att regeringen snarast borde gå riksdagens tidigare beslut till mötes och återkomma med ett förslag om att ersätta tillståndsplikten för kameraövervakning av vilt med ett anmälningsförfarande. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2016/17:26 och 2016/17:27).

Utskottets ställningstagande

I särskilt utsatta miljöer är kameraövervakning en efterfrågad åtgärd för att förebygga brott. Kameraövervakning och dess brottsavhållande effekt kan dock ifrågasättas. Däremot är det klart att övervakningskameror bidrar till att underlätta polisens utredningsarbete när ett brott har begåtts. Utskottet anser därför att det bör bli lättare än i dag för polisen att få tillstånd för övervakningskameror, inte minst i de mest brottsutsatta områdena. Det är bra att regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att utreda vissa frågor om kameraövervakning med det uttalade syftet att säkerställa att kameraövervakning kan användas där det behövs för att bekämpa brott och samtidigt garantera ett starkt skydd för den personliga integriteten. Enligt utskottets mening är det emellertid viktigt att detta leder fram till en ordning som gör det möjligt för polisen att i större utsträckning än i dag använda sig av kameraövervakning i de områden där brottsligheten är som störst. Utskottet föreslår därför att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2016/17:508 (M) yrkande 1 och 2016/17:3388 (M) yrkande 13 samt tillstyrker delvis motionerna 2016/17:1080 (L) yrkande 17, 2016/17:1769 (SD) yrkande 5, 2016/17:2248 (M), 2016/17:2284 (SD) yrkande 9, 2016/17:3177 (KD) och 2016/17:3241 (M). Utskottet finner emellertid inte skäl att vidta några åtgärder med anledning av vad som anförs i motionerna 2016/17:508 (M) yrkande 2 och 2016/17:3029 (M). Motionerna avstyrks.

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att inte ställa sig bakom förslaget om kameraövervakning vid skolor. Därmed avstyrker utskottet motion 2016/17:2284 (SD) yrkande 12.

Som framgått ovan tillkännagav riksdagen under riksmötet 2014/15 att regeringen borde överväga att införa ett undantag från tillståndsplikten när det gäller övervakningskameror för vilt. Riksdagen har vidare under innevarande riksmöte tillkännagett att regeringen snarast bör gå riksdagens tidigare beslut till mötes och återkomma med ett förslag om att ersätta tillståndsplikten för kameraövervakning av vilt med ett anmälningsförfarande. Med beaktande av att frågan nu på nytt är föremål för utredning ser utskottet inte behov av ytterligare tillkännagivanden om kameraövervakning av vilt men förutsätter att regeringen snarast återkommer med ett sådant förslag som riksdagen har begärt. Även frågan om kameraövervakning av maskiner och annan utrustning som används i skogs- och lantbruket är för närvarande föremål för utredning. Utskottet delar motionärernas uppfattning om att det är angeläget att motverka problemen med skadegörelse och stölder vid arbetsplatser på landsbygden. Som framgår av utredningsdirektiven finns ofta behov av att tillfälligt lämna kvar stöldbegärlig egendom ute i skog och mark. De stölder och den skadegörelse som sker får konsekvenser inte bara för den enskilde utan även för förutsättningarna att bedriva näringsverksamhet på landsbygden. Enligt utskottet bör utredningens arbete emellertid inte föregripas. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2016/17:3087 (C), 2016/17:1033 (KD) och 2016/17:3283 (KD) yrkande 7.

Promemorian Kameraövervakningslagen och möjligheterna att använda drönare för berättigade ändamål bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Det saknas därför anledning för riksdagen att ta något initiativ i fråga om kameraövervakning med hjälp av drönare. Utskottet avstyrker därmed motion 2016/17:3262 (M) yrkande 1.

Hemliga tvångsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om beslut om hemlig avlyssning och hemlig övervakning knutet till person och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. utökad användning av hemliga tvångsmedel, datalagring och tillgång till abonnemangsuppgifter.

Jämför reservationerna 4 (M) och 5 (SD).

Motionerna

Utökad användning av hemliga tvångsmedel m.m.

I motion 2016/17:396 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda M) yrkande 1 föreslås att hemliga tvångsmedel ska kunna användas i förundersökningar som gäller övergrepp i rättsak och mened.

I partimotion 2016/17:3387 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 11 föreslås att regeringen ska ta initiativ till en bredare översyn av om nuvarande lagstiftning på tvångsmedelsområdet står i överensstämmelse med dagens tekniska utveckling samt redan känd kommande och förväntad teknikutveckling. Vid behov bör regeringen återkomma med förslag till lagändringar och eventuell ny lagstiftning. I yrkande 12 föreslås att regeringen, utöver utredningen om hemlig dataavläsning, ska ta initiativ till en bredare översyn av Säkerhetspolisens behov av nya verktyg för att upptäcka och utreda terroristbrott.

I kommittémotion 2016/17:2284 av Kent Ekeröth och Adam Martinen (båda SD) yrkande 3 föreslås att ljudupptagning ska tillåtas vid hemlig kameraövervakning. I yrkande 4 föreslås att överskottsinformation vid hemlig rumsavlyssning ska få användas för brott där det är föreskrivet fängelse i ett år eller mer. I yrkande 5 föreslås sänkta krav för användning av hemliga tvångsmedel.

Enligt kommittémotion 2016/17:2299 yrkande 2 (i denna del) av Kent Ekeröth och Adam Martinen (båda SD) bör regeringen snarast återkomma med förslag som gör det möjligt för Säkerhetspolisen att använda preventiva tvångsmedel och inhämtning av elektronisk kommunikation även för normalgraden av brott mot lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt

allvarlig brottslighet i vissa fall och lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet. Regeringen bör även skyndsamt lämna ett förslag om hemlig dataavläsning till riksdagen.

Beslut om hemlig avlyssning knutet till person

I motion 2016/17:396 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda M) yrkande 2 föreslås att beslut om telefonavlyssning ska knytas till en person i stället för ett specifikt telefonnummer.

I partimotion 2016/17:3387 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 13 föreslås att regeringen ska ta initiativ till en utredning om hur beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation på ett rättssäkert sätt ska kunna kopplas till en person i stället för ett telefonnummer eller en annan adress.

Signalspaning

I partimotion 2016/17:3387 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 10 föreslås att det ska bli möjligt för Säkerhetspolisen att få tillgång till undererrättelseinformation från signalspaning trots att en förundersökning har inletts.

Enligt kommittémotion 2016/17:2299 yrkande 2 (i denna del) av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) bör regeringen snarast återkomma med förslag om att ge Försvarets radioanstalt möjligheter att lämna underrättelseinformation till Säkerhetspolisens underrättelseverksamhet trots att förundersökning har inletts.

Datalagring

I motion 2016/17:1583 av Betty Malmberg och Finn Bengtsson (båda M) begärs ett tillkännagivande om vikten av att göra en översyn av datalagringssystemet så att det uppstår en mer rimlig balans mellan personlig integritet och brottsbekämpande myndigheters behov av information.

I partimotion 2016/17:3387 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 15 föreslås att regeringen ska ställa krav på att Post- och telestyrelsen ser till att alla operatörer fullt ut uppfyller sina skyldigheter när det gäller datalagring.

I motion 2016/17:371 av Rickard Nordin (C) föreslås att svensk lagstiftning utifrån datalagringsdirektivet upphävs. Motionären är kritisk till att svenska telefon- och bredbandsleverantörer, trots att datalagringsdirektivet är ogiltigförklarat av EU-domstolen, fortfarande har en skyldighet att lagra och lämna ut trafik-, lokaliserings- och abonnemangsuppgifter till statliga myndigheter.

Tillgång till abonnemangsuppgifter

Vad gäller immaterialrättslig brottslighet föreslås i kommittémotion 2016/17:2284 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande 6 att

en operatör endast ska få lämna ut abonnemangsuppgifter till brottsbekämpande myndigheter om det finns en misstanke om brott där fängelse är föreskrivet och brottet enligt myndighetens bedömning kan leda till annan påföljd än böter.

Bakgrund

Hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalken

Bestämmelser om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning som tvångsmedel vid utredning av brott finns i 27 kap. rättegångsbalken (RB).

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation innebär att meddelanden, som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress, i hemlighet avlyssnas eller tas upp genom ett tekniskt hjälpmedel för återgivning av innehållet i meddelandet (27 kap. 18 § RB). Definitionen omfattar telefon- och telefaxtrafik, e-posttrafik och överföring av datafiler. Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får användas vid en förundersökning om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år eller för vissa särskilt angivna brott, bl.a. sabotage och spioneri. Detsamma gäller försök, förberedelse eller stämpling till brott av angivet slag, om en sådan gärning är belagd med straff. Avlyssning får också användas vid förundersökning i fråga om annat brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde skulle överstiga fängelse i två år. En förutsättning för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation är att någon är skäligen misstänkt för brottet. Åtgärden ska vidare vara av synnerlig vikt för utredningen (27 kap. 20 § RB).

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation innebär att uppgifter i hemlighet hämtas in om meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress, om vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område eller om i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits (27 kap. 19 § RB). Genom hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får även sådana meddelanden hindras från att nå fram. Tvångsmedlet ger inte tillgång till innehållet i utväxlade meddelanden. Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas vid en förundersökning om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader eller för vissa särskilt angivna brott, bl.a. dataintrång, barnpornografibrott som inte är att anse som ringa, narkotikabrott och narkotikasmuggling. Detsamma gäller försök, förberedelse eller stämpling till brott av angivet slag, om en sådan gärning är belagd med straff. Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas när någon är skäligen misstänkt för brottet eller, med

vissa begränsningar, för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brottet. Åtgärden ska vara av synnerlig vikt för utredningen (27 kap. 20 § RB).

Hemlig avlyssning och hemlig övervakning får avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehaft av den misstänkte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av honom eller henne. Tvångsmedlen får också avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta (27 kap. 20 § RB).

Hemlig kameraövervakning innebär att fjärrstyrda tv-kameror, andra optisk-elektroniska instrument eller därmed jämförbara utrustningar används för optisk personövervakning vid förundersökning i brottmål, utan att upplysning om övervakningen lämnas (27 kap. 20 a § RB). Ljudinspelning är inte tillåten vid sådan övervakning. Förutsättningarna för hemlig kameraövervakning är i huvudsak desamma som för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation. Övervakningen får även omfatta den plats där ett brott har begåtts eller en nära omgivning till denna plats i syfte att fastställa vem som skäligen kan misstänkas för brottet om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen (27 kap. 20 c § RB).

Hemlig rumsavlyssning innebär att avlyssning eller upptagning görs i hemlighet med ett tekniskt hjälpmedel som är avsett att återge ljud och som avser tal i enrum, samtal mellan andra eller förhandlingar vid sammanträden eller andra sammankomster som allmänheten inte har tillträde till (27 kap. 20 d § RB). Hemlig rumsavlyssning får användas vid en förundersökning om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år. Tvångsmedlet får vidare användas för spioneri eller för brott som avses i 3 § lagen (1990:409) om skydd för företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makts räkning och det kan antas att brottet inte leder till endast böter. Hemlig rumsavlyssning får också användas vid förundersökning om vissa särskilt angivna brott, t.ex. människohandel och våldtäkt, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde skulle överstiga fängelse i fyra år. Även för försök, förberedelse eller stämpling till sådant annat brott får tillstånd ges om en sådan gärning är belagd med straff och det kan antas att gärningens straffvärde överstiger fängelse i fyra år (27 kap. 20 d § RB). En förutsättning för hemlig rumsavlyssning är att någon är skäligen misstänkt för brottet. Åtgärden ska vidare vara av synnerlig vikt för utredningen (27 kap. 20 e § RB). Avlyssningen får avse endast en plats där det finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. Avser åtgärden någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes, får tvångsmedlet användas endast om det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig där.

Om det vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning har kommit fram uppgifter om ett annat brott än det som har legat till grund för beslutet om avlyssning eller övervakning, s.k. överskottsinformation, får uppgifterna användas för att utreda brottet (27 kap. 23 a § RB). Förundersökning eller motsvarande utredning om brottet får dock på grund av dessa uppgifter inledas endast om det är föreskrivet fängelse i ett år eller mer för brottet och det kan antas att brottet inte leder till endast böter. Utan hänsyn till brottets svårhetsgrad får förundersökning inledas om det finns särskilda skäl för det. Om det vid hemlig rumsavlyssning har kommit fram uppgifter om ett annat brott än det som har legat till grund för beslutet om hemlig rumsavlyssning, får uppgifterna användas för att utreda brottet endast om det är fråga om ett brott som hade kunnat leda till tillstånd till hemlig rumsavlyssning eller som har minst tre års fängelse i straffskalan. Uppgifter om förestående brott får alltid användas för att förhindra brott.

Lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

Lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott ger myndigheterna en möjlighet att använda hemliga tvångsmedel för att förhindra brott, s.k. preventiva tvångsmedel. Tillstånd enligt rättegångsbalkens regler till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning får meddelas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar vissa brott som anges i lagen, bl.a. terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, grovt brott enligt 3 § andra stycket lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall (finansieringslagen) eller grovt brott enligt 6 § lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet (rekryteringslagen). Tillstånd får också meddelas om det finns en påtaglig risk för att det inom en organisation eller grupp kommer att utövas sådan brottslig verksamhet och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet.

2007 års lag om preventiva tvångsmedel är i förhållande till rekryteringslagen och finansieringslagen tillämplig endast i de fall brotten bedöms som grova. Den 1 april 2016 genomfördes vissa lagändringar i rekryteringslagen och finansieringslagen som innebar att ett särskilt straffansvar infördes för den som tar emot utbildning som gäller bl.a. terroristbrott, som reser eller påbörjar en resa till ett annat land än det land där personen är medborgare om avsikten är att begå eller förbereda eller att ge eller ta emot utbildning som gäller bl.a. terroristbrott, som finansierar en sådan resa eller som finansierar en person eller en sammanslutning av personer som t.ex. begår terroristbrott, oavsett syftet med finansieringen. Regeringen anförde i förarbetena till lagändringarna

(prop. 2015/16:78) att det i ett tidigt skede kan vara svårt att bedöma om det är fråga om ett grovt brott eller inte, liksom att det är angeläget att även brott av normalgraden kan förhindras. En utökning av tillämpningsområdet för preventiva tvångsmedel till att avse även brott av normalgraden ansågs dock inte vara motiverad, främst med hänsyn till brottens relativt låga straffskala. En utvidgning av möjligheterna att få tillgång till tvångsmedel i dessa fall kunde enligt regeringen öka risken för att användningen i ett senare skede skulle kunna visa sig vara oproportionerlig. Utskottet delade i betänkande 2015/16:JuU17 regeringens uppfattning och avstyrkte en motion om att preventiva tvångsmedel skulle kunna användas även för normalgraden av de föreslagna brotten. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2015/16:143).

Lagen om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet

Enligt lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet (inhämtningslagen) får Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket i sin underrättelseverksamhet i hemlighet hämta in uppgifter om meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnät har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress, om vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område eller om i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits. Inhämtningen får ske från den som enligt lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst.

Uppgifter får hämtas in om omständigheterna är sådana att åtgärden är av särskild vikt för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den som åtgärden riktar sig mot eller för något annat motstående intresse. Inhämtning är också möjlig vid brottslig verksamhet som innefattar vissa särskilt angivna brott, bl.a. grovt brott enligt 3 § andra stycket finansieringslagen och grovt brott enligt 6 § rekryteringslagen. Den bestämmelsen är tidsbegränsad och gäller till utgången av 2017.

Regeringen konstaterade i proposition 2015/16:78 att inhämtningslagen innebär en utvidgad möjlighet att inhämta upplysningar om grova brott enligt finansieringslagen och rekryteringslagen. Enligt regeringen borde samma möjlighet finnas även för de brott som föreslås i propositionen om finansiering av en person eller en sammanslutning av personer och om mottagande av utbildning. Enligt regeringens uppfattning skulle dessa brott av normalgraden således inte omfattas av inhämtningslagen. Utskottet delade i betänkande 2015/16:JuU17 regeringens uppfattning och avstyrkte en motion om att inhämtning av elektronisk kommunikation skulle kunna användas även för

normalgraden av de föreslagna brotten. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2015/16:143).

Signalspaning

Signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet regleras i lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet (signalspaningslagen) och i förordningen (2008:923) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.

Enligt signalspaningslagen får den myndighet som regeringen bestämmer, signalspaningsmyndigheten, inhämta signaler i elektronisk form vid signalspaning. Inhämningen får inte avse signaler mellan en avsändare och mottagare som båda befinner sig i Sverige.

Signaler får endast inhämtas för de ändamål som särskilt anges i lagen och inledningsvis endast efter inriktning av regeringen, Regeringskansliet, Försvarsmakten, Säkerhetspolisen och Nationella operativa avdelningen i Polismyndigheten.

I 4 § lagen (2000:130) om försvarsunderrättelseverksamhet anges att det inom försvarsunderrättelseverksamheten inte får vidtas åtgärder som syftar till att lösa uppgifter som enligt lagar eller andra föreskrifter ligger inom ramen för Polismyndighetens, Säkerhetspolisens och andra myndigheters brottsbekämpande och brottsförebyggande verksamhet. I andra stycket anges att de myndigheter som bedriver försvarsunderrättelseverksamhet får lämna stöd till andra myndigheters brottsbekämpande och brottsförebyggande verksamhet om det inte finns hinder enligt andra bestämmelser. I förarbetena till bestämmelsen förklaras att den grundläggande principen är att försvarsunderrättelseverksamheten inte får innefatta förfaranden i samband med förundersökning, vissa arbetsmetoder som är förbehållna polisman och användning av straffprocessuella tvångsmedel. Det är en annan sak att försvarsunderrättelseverksamhetens resultat kan vara värdefullt även för myndigheter med brottsbekämpande uppgifter, på samma sätt som det kan vara värdefullt för myndigheter med helt andra ansvarsområden (prop. 2006/07:63 s. 41 och 135).

Signalspaning får således inte ske om det samtidigt pågår en brottsutredning i samma ärende. När det gäller kriminaliseringen av resor i terrorismsyfte anförde regeringen i proposition 2015/16:78 att någon utvidgning av Säkerhetspolisens inriktning av signalspaning under förundersökning inte kommer att göras. Utskottet fann i betänkande 2015/16:JuU17 inte anledning att i denna del ta initiativ till någon åtgärd och avstyrkte en motion med förslag om att ge Försvarets radioanstalt möjligheter att lämna underrättelseinformation till Säkerhetspolisens underrättelseverksamhet trots att förundersökning har inletts. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2015/16:143).

Lagen om elektronisk kommunikation

I lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation, förkortad LEK, finns bestämmelser om lagring och annan behandling av trafikuppgifter m.m. för

brottsbekämpande ändamål. Vissa bestämmelser i LEK knyter an till rättegångsbalkens regler om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. I lagen finns dessutom bestämmelser som ger bl.a. de brottsutredande myndigheterna möjlighet att utan domstolsprövning få tillgång till vissa uppgifter (6 kap. 22 § LEK). Där anges bl.a. att uppgifter om abonnemang vid misstanke om brott på begäran ska lämnas ut till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller någon annan som ska ingripa mot brottet.

Pågående utrednings- och beredningsarbete

Regeringen beslutade den 12 maj 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att undersöka om bestämmelser om hemlig dataavläsning bör införas i svensk rätt för att säkerställa att de brottsbekämpande myndigheterna kan upprätthålla sin förmåga att bekämpa brott (dir. 2016:36). Uppdraget ska redovisas senast den 13 november 2017.

Kammarrätten i Stockholm har i ett mål om ett överklagat föreläggande om att återuppta datalagring begärt ett förhandsavgörande av EU-domstolen om huruvida de svenska bestämmelserna om datalagring är förenliga med EU-rätten och tillämpliga EU-rättsliga bestämmelser om enskildas fri- och rättigheter. EU-domstolen uttalar i dom den 21 december 2016 att EU-rätten utgör hinder för en nationell lagstiftning som i brottsbekämpande syfte föreskriver en generell och odifferentierad lagring av samtliga trafikuppgifter och lokaliseringssuppgifter avseende samtliga abonnenter och registrerade användare och samtliga elektroniska kommunikationsmedel. Domstolen uttalar vidare att EU-rätten utgör hinder för en nationell lagstiftning som reglerar skydd och säkerhet för trafikuppgifter och lokaliseringssuppgifter och, i synnerhet, behöriga nationella myndigheters tillgång till lagrade uppgifter och som inte – inom ramen för brottsbekämpning – begränsar denna tillgång till enbart åtgärder som syftar till att bekämpa grov brottslighet, inte föreskriver att tillgången ska vara underkastad förhandskontroll av en domstol eller en oberoende förvaltningsmyndighet och inte kräver att uppgifterna ska lagras inom unionen. Kammarrätten har härefter i dom den 7 mars 2017 konstaterat att de svenska bestämmelserna om lagring av trafikuppgifter m.m. för brottsbekämpande ändamål står i strid med unionsrätten.

Regeringen beslutade den 16 februari 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över bestämmelserna om den skyldighet att lagra uppgifter om elektronisk kommunikation som gäller för leverantörer av allmänna kommunikationsnät och allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster, samt bestämmelserna om de brottsbekämpande myndigheternas tillgång till sådana uppgifter (dir. 2017:16). Översynen ska ske i syfte att anpassa det svenska regelverket till EU-rätten så som den tolkades av EU-domstolen i förhandsavgörandet den 21 december 2016. Utredaren ska föreslå de förändringar som är nödvändiga för att det svenska regelverket ska vara proportionerligt och ha en ändamålsenlig balans mellan skyddet för enskildas

personliga integritet och behovet av uppgifter för att kunna förebygga, förhindra, upptäcka, utreda och lagföra brott. Utredaren ska också se över rättssäkerhetsgarantierna och mekanismerna som ska skydda den personliga integriteten när hemliga tvångsmedel för särskilt allvarlig eller på annat sätt samhällsfarlig brottslighet används. Uppdraget ska redovisas senast den 16 augusti 2018. Den del av uppdraget som ges med anledning av EU-domstolens förhandsavgörande om datalagring ska delredovisas senast den 9 oktober 2017.

Datalagringsutredningens betänkande Datalagring och integritet (SOU 2015:31) bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen beslutade den 8 maj 2014 att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att utifrån ett individperspektiv kartlägga och analysera sådana faktiska och potentiella risker för intrång i den personliga integriteten som kan uppkomma i samband med användning av informationsteknik i såväl privat som offentlig verksamhet (dir. 2014:65). Den 18 februari 2016 beslutade regeringen tilläggsdirektiv till kommittén (dir. 2016:12) om att en del av uppdraget skulle redovisas i ett delbetänkande. Integritetskommittén överlämnade i juni 2016 delbetänkandet Hur står det till med den personliga integriteten? (SOU 2016:41). I delbetänkandet presenteras ett stort antal områden och företeelser som kan innebära en risk för den personliga integriteten. Polisens spaningsmetoder och den signalspaning som bedrivs av försvarsunderrättelseverksamhet och militär säkerhetstjänst bedöms t.ex. innebära en påtaglig risk för den personliga integriteten. Tvångsmedel med stöd av 27 kap. rättegångsbalken bedöms också som förknippade med vissa risker för den personliga integriteten. Kommittén ska slutredovisa sitt uppdrag senast den 1 juni 2017 och ska då presentera förslag till åtgärder som skulle kunna vidtas för att motverka de risker som identifierats.

Regeringen beslutade den 22 december 2014 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att överväga hur ett i högre grad samlat integritetsskydd kan fungera inom en och samma myndighetsstruktur genom att tillsynen över behandling av personuppgifter samlas hos en myndighet (dir. 2014:164). Utredningen överlämnade i september 2016 betänkandet Ett samlat ansvar för tillsyn över den personliga integriteten (SOU 2016:65). Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Tidigare utskottsbehandling

Som framgått ovan har utskottet tidigare behandlat motioner om att utöka möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel, senast i betänkandena 2015/16:JuU17 och 2015/16:JuU19. Utskottet uttalade i sistnämnda betänkande att användningen av hemliga tvångsmedel medför inskränkningar i grundläggande rättigheter som skyddas av regeringsformen och Europakonventionen och att det därför alltid måste göras en noggrann avvägning mellan intrånget i den enskildas integritet och det intresse som lagstiftningen har i syfte att värna. För att ett tvångsmedel ska få användas bör det enligt

utskottet krävas att det framstår som nödvändigt, proportionellt och försvarligt i ett demokratiskt samhälle. Utskottet hänvisade vidare till det pågående omfattande utredningsarbetet, som bl.a. syftar till att stärka skyddet för den enskildes integritet, och att det är en självklar utgångspunkt att tvångsmedelsreglerna och deras tillämpning måste leva upp till högt ställda rättssäkerhetskrav. Utskottet var därmed inte berett att föreslå några ändringar av lagstiftningen i enlighet med motionsyrkandena.

Utskottets ställningstagande

För en effektiv brottsbekämpning är det i vissa fall nödvändigt att myndigheterna har tillgång till hemliga tvångsmedel. Användningen av hemliga tvångsmedel medför emellertid inskränkningar i grundläggande rättigheter som skyddas av regeringsformen och Europakonventionen. Som utskottet tidigare uttryckt måste det därför alltid göras en noggrann avvägning mellan intrånget i den enskildes integritet och det intresse som lagstiftningen har i syfte att värna. Som framkommer ovan pågår det för närvarande ett omfattande utrednings- och beredningsarbete på tvångsmedelsområdet, bl.a. till följd av att de svenska bestämmelserna om lagring av trafikuppgifter m.m. har ansetts stå i strid med EU-rätten. Nya tvångsmedel i form av hemlig dataavläsning är också föremål för utredning. Utskottet finner bl.a. mot denna bakgrund inte skäl för riksdagen att nu ta några initiativ i fråga om utökad användning av hemliga tvångsmedel och avstyrker därmed motionerna 2016/17:396 (M) yrkande 1, 2016/17:3387 (M) yrkandena 11 och 12, 2016/17:2284 (SD) yrkandena 3–5 och 2016/17:2299 (SD) yrkande 2 i den del som avser hemlig dataavläsning. Utskottet avstyrker vidare motionerna 2016/17:1583 (M), 2016/17:3387 (M) yrkande 15, 2016/17:2284 (SD) yrkande 6 och 2016/17:371 (C) om datalagring och tillgång till abonnemangsuppgifter.

Ett problem med dagens lagstiftning på tvångsmedelsområdet är att ett beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation är kopplat till ett telefonnummer eller en annan adress och inte till en person. Det innebär att en ny ansökan om avlyssning eller övervakning måste prövas av rätten när den person som är föremål för åtgärden t.ex. byter telefonnummer. Utskottet anser att det bör utredas om denna typ av beslut på ett rättssäkert sätt i stället skulle kunna kopplas till en person och i så fall under vilka förutsättningar detta skulle kunna ske. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2016/17:396 (M) yrkande 2 och 2016/17:3387 (M) yrkande 13.

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att inte ställa sig bakom förslaget att Säkerhetspolisen ska kunna få tillgång till underrättelseinformation från signalspaning trots att en förundersökning har inletts. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2016/17:3387 (M) yrkande 10 och 2016/17:2299 (SD) yrkande 2 i denna del. Utskottet vidhåller också sin uppfattning vad gäller möjligheten att använda preventiva tvångsmedel och

inhämtning av elektronisk kommunikation vid normalgraden av brott mot rekryteringslagen och finansieringslagen. Motion 2016/17:2299 (SD) yrkande 2 avstyrks således även i den delen.

Tvångsmedel under förundersökning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att lagstiftningen om lagringsplatser för dokument och reglerna om beslag och husrannsakan bör ses över och moderniseras samt om utökade möjligheter till husrannsakan hos missbrukare.

Jämför reservationerna 9 (M) och 10 (SD).

Motionerna

Lotta Olsson och Jan R Andersson (båda M) påpekar i motion 2016/17:1222 att det i dag inte finns lagstöd för att hämta eller använda dokument som lagts i molntjänster som bevis vid rättegångar. Motionärerna yrkar att lagstiftningen bör ses över och moderniseras utifrån de olika lagringsplatser för dokumentation som finns.

I partimotion 2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 19 anförs att reglerna om beslag och husrannsakan skyndsamt måste anpassas till modern teknik.

Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) anför i motion 2016/17:2523 yrkande 1 att regeringen bör ta fram förslag på hur polisens möjligheter att göra razzior hos missbrukare ska kunna öka.

Bakgrund

Gällande rätt

Regler om beslag och husrannsakan finns i 27 och 28 kap. rättegångsbalken. Beslag innebär att en brottsbekämpande myndighet tillfälligt tar om hand någon annans egendom. Syftet kan t.ex. vara att säkra föremål som kan ha betydelse för brottsutredningen eller att återställa det beslagtagna föremålet till den rättmätiga ägaren. Som ett medel för att leta efter egendom som kan beslagtas används ofta husrannsakan. Åtgärden gör det möjligt för de brottsbekämpande myndigheterna att undersöka miljöer som de annars inte skulle haft tillträde till.

Pågående utrednings- och beredningsarbete

Den 17 mars 2016 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att se över reglerna om beslag och husrannsakan (dir. 2016:20) i syfte att skapa

ändamålsenliga regler som möjliggör effektiva och rättssäkra brottsutredningar. Utredaren ska bl.a. analysera i vilka avseenden det finns anledning att anpassa bestämmelserna om beslag och husrannsakan till modern teknik. Uppdraget ska redovisas senast den 28 september 2017.

Regeringen gav den 12 maj 2016 en särskild utredare i uppdrag att undersöka om bestämmelser om hemlig dataavläsning bör införas i svensk rätt för att säkerställa att de brottsbekämpande myndigheterna kan upprätthålla sin förmåga att bekämpa brott (dir. 2016:36). Uppdraget ska redovisas senast den 13 november 2017.

Utredningen om it-brottskonventionen har haft i uppdrag att analysera behovet av och lämna förslag till de författningsändringar som krävs för att Sverige ska kunna tillträda Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet och dess tilläggsprotokoll. Därutöver har utredningen genom tilläggsdirektiv haft i uppdrag att analysera behovet av och lämna förslag till de författningsändringar som behövs för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/40/EU av den 12 augusti 2013 om angrepp mot informationssystem och om ersättande av rådets rambeslut 2005/222/RIF. Utredningen fick dessutom i uppgift att överväga behovet av skärpta straff för brytande av post- eller telehemlighet och dataintrång. Utredningen lämnade i juni 2013 betänkandet Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet (SOU 2013:39). I betänkandet lämnas bl.a. förslag till de lagändringar som bedöms nödvändiga för att tillträda konventionen och dess tilläggsprotokoll samt för att genomföra direktivet. De frågor som omfattades av utredningens tilläggsuppdrag, dvs. genomförandet av direktivet och frågan om skärpta straff för dataintrång och brytande av post- eller telehemlighet, har behandlats i proposition 2013/14:92. Genom den straffskärpning som föreslogs i propositionen och som trädde i kraft den 1 juli 2014 (bet. 2013/14:JuU27, rskr. 2013/14:244) uppfyller Sverige kraven i direktivet. Utredningens övriga förslag bereds vidare inom Regeringskansliet.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet behandlade frågan om tillgång till dokument som lagrats i molntjänster i betänkande 2015/16:JuU19 och avstyrkte då en motion om detta mot bakgrund av det arbete som bedrivs för att förhindra it-relaterad brottslighet. Även frågan om polisens möjligheter att göra razzior hos missbrukare behandlades i betänkande 2015/16:JuU19. Utskottet uttalade att befintliga regler om husrannsakan innebär en lämplig avvägning mellan kravet på den enskildes integritet och det allmännas intresse av att utreda brott och avstyrkte därför motionen.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan har en särskild utredare fått i uppdrag att se över reglerna om beslag och husrannsakan i syfte att skapa ändamålsenliga regler som möjliggör effektiva och rättssäkra brottsutredningar. Utredaren ska bl.a.

analysera i vilka avseenden det finns anledning att anpassa bestämmelserna till modern teknik. Det pågår även en utredning om hemlig dataavläsning, och delar av betänkandet Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet är alljämt föremål för beredning. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2016/17:1222 (M) och 2016/17:3388 (M) yrkande 19.

Utskottet finner inte skäl att ändra sitt tidigare ställningstagande vad gäller utökade möjligheter till husrannsakan hos missbrukare och avstyrker därmed motion 2016/17:2523 (SD) yrkande 1.

Arvode till nämndemän

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om intjänande av pension och arvode till nämndemän.

Motionerna

I motion 2016/17:599 av Sara Karlsson m.fl. (S) föreslås att regelverket ska ses över så att den som tjänstgör som nämndeman inte till följd av uppdraget förlorar delar av sin avtals- eller tjänstepension.

I motion 2016/17:1165 av Leif Pettersson (S) föreslås en översyn av arvodesnivån för nämndemän.

Bakgrund

Gällande ordning

Ersättning till nämndemän regleras i förordningen (1982:814) om ersättning till nämndemän och vissa andra uppdragstagare inom domstolsväsendet m.m. Nämndemän har rätt till ersättning för faktisk inkomstförlust som uppkommer på grund av uppdraget. Därutöver utgår ett grundarvode för varje sammanträdesdag. Arvode vid tjänstgöringstid kortare än tre timmar är 250 kronor per dag och vid tjänstgöringstid tre timmar eller längre 500 kronor per dag. Arvodet och ersättningen för inkomstförlust är pensionsgrundande till den allmänna pensionen, men utgör inte underlag för tjänstepension. En framtida minskad avtalspension ersätts inte heller som inkomstförlust.

Genom förordningsändringar som trädde i kraft den 1 januari 2017 har arvodet höjts i två avseenden. Nämndemän i tingsrätterna och hovrätterna har nu fått rätt till ersättning för förberedelsearbete enligt samma villkor som sedan tidigare gäller i förvaltningsrätterna och kammarrätterna. Arvodet är 300 kronor per dag. Dessutom har alla nämndemän fått rätt till ett särskilt arvode om 150 kronor för tjänstgöring efter kl. 16.30.

Nämndemannautredningens förslag

Nämndemannautredningen överlämnade i juni 2013 betänkandet Nämndemannauppdraget – breddad rekrytering och kvalificerad medverkan (SOU 2013:49). I betänkandet föreslås bl.a. en dubblering av nämndemännens dagarvode. Det betonas att arvudet är en viktig markör för nämndemannauppdragets vikt samtidigt som det ska återspegla att det är ett lekmanauppdrag. Delar av nämndemannautredningens förslag behandlades i proposition 2013/14:169 Nämndemannauppdraget – stärkt förtroende och högre krav, i vilken regeringen lämnade förslag för att bättre säkerställa nämndemännens lämplighet och kompetens för uppdraget och tydliggöra att uppdraget inte är ett politiskt uppdrag. Riksdagen biföll förslaget (bet. 2013/14:JuU32, rskr. 2013/14:391). I budgetpropositionen för 2016, utg.omr. 4 s. 17, angav regeringen att den inte avser att genomföra Nämndemannautredningens övriga förslag.

Utskottets ställningstagande

Nya regler om ersättning till nämndemän har nyligen införts. Utskottet är inte berett att nu ta något initiativ till en översyn av regelverket i fråga om nämndemännens arvodesnivåer eller intjänande av pension. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2016/17:599 (S) och 2016/17:1165 (S).

Jourdomstolar och snabbare lagföring

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om jourdomstolar och om åtgärder för att effektivisera hanteringen av stöldbrott i butik, bl.a. genom ett återinförande av den s.k. snattofonen.

Jämför reservationerna 11 (M, C, L, KD), 12 (SD) och 13 (L).

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:3230 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 3 föreslås att åtgärder för att effektivisera hanteringen av stöldbrott i butik ska övervägas. I yrkande 4 föreslås ett övervägande av att återinföra den s.k. snattofonen, anpassad till moderna förhållanden. Med snattofonen avses en telefonlinje direkt till polisen. Polisen kan på så sätt hålla förhör med den misstänkte via telefon och behöver inte åka till brottsplatsen.

Roger Haddad m.fl. (L) föreslår i kommittémotion 2016/17:3469 yrkande 2 att jourdomstolar för snabbare handläggning av brottmål ska införas. Ett liknande förslag finns i kommittémotion 2016/17:2304 av Kent Ekeroth och Adam Marttinen (båda SD), där motionärerna efterfrågar ”snabbdomstolar” som ska kunna pröva enklare brottmål där det är aktuellt att utvisa den tilltalade.

Bakgrund

Förenklad utredning och den s.k. snattofonen

Bestämmelser om förundersökning finns främst i 23 kap. rättegångsbalken och förundersökningskungörelsen (1947:948). Av 23 kap. 22 § rättegångsbalken framgår att en formell förundersökning inte behöver genomföras, om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det gäller ett brott som inte kan antas leda till någon annan påföljd än böter. Bestämmelsen tar i första hand sikte på situationer där brott kan utredas direkt på platsen. De praktiska konsekvenserna av att man avstår från en förundersökning är främst att det inte behövs något protokoll, att den misstänkte inte behöver delges misstanke och att han eller hon inte heller behöver få del av utredningen.

En metod som används för att ta upp anmälan och förhöra den misstänkte är den s.k. snattofonen. Metoden innebär att det möjliggörs en omedelbar telefonkontakt mellan polisen och den misstänkta snattaren. På så vis kan ärendet ofta färdigställas direkt utan att polisen behöver åka till platsen eller att någon behöver kontaktas i efterhand. Det kan dock nämnas att metoden kritiserats av bl.a. Justitieombudsmannen (JO 2000/01 s. 137 f.). JO menade bl.a. att ett ingripande av en butikskontrollant mot en person som misstänks för snatteri är att betrakta som ett envarsgripande enligt bestämmelsen i 24 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken. Den som har blivit föremål för ett envarsgripande ska enligt den bestämmelsen skyndsamt överlämnas till en polisman. Ett sådant överlämnande kunde enligt JO inte ske genom ett telefonsamtal. Beredningen för rättsväsendets utveckling delade i betänkandet SOU 2002:44 JO:s uppfattning och föreslog en lag om försöksverksamhet med förenklad handläggning vid snatteribrott. På grundval av betänkandet föreslog regeringen i en lagrådsremiss 2005 att ett överlämnande skulle kunna ersättas av en anmälan per telefon och att polisen vid telefonsamtalet skulle ha att pröva om gripandet skulle hävas. Lagrådet uttalade bl.a. att något lagstiftningsbehov inte torde finnas för att befria den gripande från ett ovillkorligt krav på att fysiskt överlämna den gripne till närmaste polisman. Lagrådet förklarade sig inte kunna godta förslaget, och som avslutande skäl angav Lagrådet att det fanns oklarheter om den rättsliga grunden för förslaget och om hur den tilltänkta ordningen för brottsutredningen skulle förankras författningsmässigt. Lagrådets kritik ledde till att regeringen inte lade fram någon proposition i ämnet.

Dåvarande Rikspolisstyrelsen meddelade därefter föreskrifter och allmänna råd om en förenklad handlägningsrutin avseende snatteribrott (RPSFS 2005:10) som syftar till att få till stånd en rättssäker och enkel handläggning av butikssnatterier. Systemet ska fungera så att t.ex. en butikskontrollant som ertappat en snattare ringer till en särskilt utsedd polis och redogör för sina iakttagelser av händelsen och, i förekommande fall, den identitetskontroll som gjorts. Hos polisen görs en noggrann kontroll av den misstänktes identitet genom kontrollfrågor och slagningar i olika register. Om den misstänkte samtycker till att brottsutredningen färdigställs per telefon, antecknas

butikskontrollantens redogörelse för sina iakttagelser och hålls ett telefonförhör med den misstänkte. Utredningen kan på detta sätt slutföras i ett sammanhang och omedelbart överlämnas till åklagaren.

Reglerna i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare innebär att den förenklade handläggningen inte är tillämplig vid utredning av snatteribrott där den misstänkte gärningsmannen inte har fyllt 15 år. Är den misstänkte under 18 år har polisen som huvudregel en skyldighet att underrätta vårdnadshavaren eller någon annan person som svarar för den unges vård och fostran samt socialtjänsten och kalla till förhör som hålls med den unge. Något förhör per telefon kan därför inte genomföras med den unge inom ramen för den förenklade handlägningsrutinen, men en anmälan kan tas upp, den unge tillfrågas om sin identitet och de kontroller göras som krävs för att säkerställa identiteten.

Den 27 januari 2017 beslutade chefen för Nationella operativa avdelningen inom Polismyndigheten att ett pilotprojekt ska genomföras i region Väst om distansutredningar av personer som är misstänkta för snatteri. Pilotprojektet ska enligt beslutet inledas senast den 31 mars 2017 och bedrivas längst till den 31 december 2017. Inom ramen för pilotprojektet ska man testa och följa upp utredningar av personer som är misstänkta för snatteri med fokus på arbetssätt, teknik, operativ resurs (utredare och förundersökningsledare) och lagföring (åklagare och domstol). Uppföljningen ska visa om arbetssättet och tekniken medför effektivare hantering och lagföring av snatteribrott. Uppföljningen ska enligt beslutet redovisas för Nationella operativa ledningsgruppen senast den 28 februari 2018. Den ska bl.a. ligga till grund för beslut om huruvida arbetssättet och tekniken för distansutredningar ska införas vid regionernas utredningsverksamhet under 2018. Projektledaren för pilotprojektet har lämnat information till utskottet om att förhör med personer som är misstänkta för snatteri inom ramarna för projektet ska hållas av polis via videolänk. Detta beräknas kunna påbörjas under april 2017. Ungdomar under 18 år kommer med hänsyn till de särskilda bestämmelser som gäller för unga lagöverträdare inte att omfattas av projektet.

Pågående utrednings- och beredningsarbete

Justitie- och migrationsministern gav i beslut den 17 januari 2017 en särskild utredare i uppdrag att utreda och föreslå åtgärder som leder till en snabbare lagföring av brott, exempelvis särskilda snabbförfaranden och jourdomstolar (Ju 2017:A). Uppdraget ska ha särskilt fokus på unga som begår brott och personer som återkommande begår nya brott. I uppdraget ingår att överväga åtgärder hos polis, åklagare och domstol inom ramen för det befintliga brottmålsförfarandet, att överväga införandet av särskilda snabbförfaranden för brottsutredning och prövning i domstol samt att föreslå hur en ordning med jourdomstolar kan utformas och överväga om en sådan bör inrättas. Utredaren ska särskilt identifiera åtgärder för en snabbare lagföring som kan genomföras omedelbart och ska i en delredovisning den 1 augusti 2017 lämna förslag på

hur ett försöksprojekt skulle kunna utformas för att genomföra dessa. I övrigt ska uppdraget redovisas den 15 april 2018.

Tidigare utskottsbehandling

Motioner om ett enklare förfarande för att lagföra snatteribrott med hjälp av en s.k. snattofon behandlades i betänkande 2005/06:JuU11. Utskottet konstaterade att Rikspolisstyrelsens föreskrifter om en förenklad handläggningsrutin avseende snatteribrott innebar att syftet med de aktuella motionsförslagen var tillgodosett. Utskottet avstyrkte därför motionerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser det angeläget att butiksstölder och andra mängdbrott kan utredas och lagföras på ett effektivt sätt. Utskottet ser därför positivt på att regeringen tagit initiativ till att se över bl.a. frågan om särskilda snabbförfaranden för brottsutredning och införande av jourdomstolar. Utskottet noterar vidare att ett pilotprojekt om distansutredningar av personer som är misstänkta för snatteri inom kort ska inledas av Polismyndigheten. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl till något tillkännagivande till regeringen med anledning av motionerna 2016/17:3230 (M) yrkandena 3 och 4, 2016/17:3469 (L) yrkande 2 och 2016/17:2304 (SD). Motionerna avstyrks.

Kungörelsedelgivning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ändringar i bestämmelserna om kungörelsedelgivning.

Motionen

I motion 2016/17:1435 av Fredrik Christensson och Annika Qarlsso (båda C) anfördes att myndigheter bör ha en skyldighet att delge samtliga berörda personer information om beslut som påverkar och inskränker äganderätten, t.ex. när staten inrättar nya skyddsområden. Lagstiftningen om kungörelsedelgivning bör därför ändras.

Bakgrund

Den 1 april 2011 trädde nya bestämmelser om delgivning i kraft; bl.a. ersattes 1970 års delgivningslag av delgivningslagen (2010:1932). Syftet med reformen var att ge bättre förutsättningar för en effektiv och säker hantering av

delgivningar (prop. 2009/10:237). Delgivningssätt ska väljas med utgångspunkt från att det ska vara ändamålsenligt med hänsyn till handlingens innehåll och omfattning och medföra så lite kostnader och besvär som möjligt (4 §). Delgivning får inte ske på ett sätt som är olämpligt med hänsyn till omständigheterna i delgivningsärendet. Bestämmelser om kungörelsedelgivning finns i 47–51 §§ delgivningslagen.

I svar på skriftlig fråga 2016/17:78 om tydligare information vid bildandet av naturreservat anförde miljöministern den 19 oktober 2016 följande.

Birger Lahti har frågat mig om jag avser att verka för att säkerställa att berörd markägare tydligare informeras vid inrättandet av nya naturreservat och om jag i så fall avser att se över gällande reglering. [- -]

Det är som Birger Lahti lyfter fram i sin fråga viktigt att en berörd markägare ges möjlighet att yttra sig i ett ärende om bildande av naturreservat. Detta är också syftet med den aktuella regleringen på området.

Enligt gällande regler ska en länsstyrelse eller kommun innan den fattar ett beslut om att bilda ett naturreservat förelägga de som äger eller har en särskild rätt till marken att yttra sig över förslaget inom en viss tid. Tiden får inte vara kortare än en månad och ett sådant föreläggande ska som huvudregel delges. Myndigheten ska i enlighet med delgivningslagen (2010:1932) använda det delgivningssätt som är ändamålsenligt i förhållande till bl.a. vad den aktuella handlingen innehåller. Delgivning får inte ske på ett sätt som är olämpligt med hänsyn till omständigheterna i ärendet. Kungörelsedelgivning får användas bl.a. om ärendet rör en obestämd krets eller ett stort antal personer eller om den eller de som ska delges saknar känt hemvist och det inte går att utreda var de uppehåller sig.

Regeringen har för närvarande inte för avsikt att se över denna reglering.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att gällande delgivningsregler – där delgivningssätt ska väljas med utgångspunkt från att det ska vara ändamålsenligt med hänsyn till handlingens innehåll och omfattning och medföra så lite kostnader och besvär som möjligt – är ändamålsenliga och väl avvägda. Utskottet är därför inte berett att ta initiativ till några ändringar i bestämmelserna om kungörelsedelgivning och avstyrker därmed motion 2016/17:1435 (C).

Hot och våld mot anställda inom rättsväsendet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att se över hur arbetet med att förhindra brott mot rättsväsendets anställda kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 14 (S, MP, V).

Motionen

I partimotion 2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 18 föreslås en översyn av hur arbetet med att förhindra brott mot rättsväsendets anställda kan stärkas.

Bakgrund

Gällande rätt

Bestämmelser om offentlighet och ordning vid domstol finns i 5 kap. rättegångsbalken. Det är rättens ordförande som ska upprätthålla ordningen vid rättens sammanträden. Ordföranden får t.ex. visa ut personer som stör en förhandling eller på annat sätt uppträder otillbörligt. Ordföranden får också begränsa antalet åhörare i rättsalen för att undvika trängsel.

Domstolarna har vidare möjlighet att arbeta förebyggande bl.a. genom att besluta om säkerhetskontroll vid ingången till domstolen. En säkerhetskontroll i en domstol får genomföras om det behövs för att begränsa risken för att det i en domstols lokaler eller i andra lokaler som används vid domstolsförhandlingar begås brott som innebär allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller för omfattande förstörelse av egendom. Förutsättningarna för säkerhetskontroll anges i 1 § lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll i domstol. Bestämmelsen fick sin nuvarande lydelse den 1 juli 2012, då lagen ändrades på vissa sätt för att stärka säkerheten i domstolarna och skapa förutsättningar för alla som besöker eller verkar i en domstol att känna sig trygga och säkra där (prop. 2011/12:63).

Pågående utrednings- och beredningsarbete

Den 1 december 2015 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare för att se över bestämmelserna om ordning i domstol och vid behov föreslå förändringar (dir. 2015:126). Förslagen ska underlätta för domstolarna att upprätthålla ordningen så att domstolarna kan vara trygga och säkra miljöer för alla som medverkar i en domstolsförhandling. Utredaren ska analysera de rättsliga förutsättningarna för och, om det bedöms möjligt och lämpligt, föreslå bl.a. ett förbud mot att vid en förhandling bära kläder eller symboler som kan uppfattas som hotfulla av personer som medverkar i förhandlingen eller av domstolens personal, en reglering av bruket av elektronisk utrustning i rättsalarna och ett förbud mot bildupptagning i och bildöverföring från andra delar av domstolsbyggnaden än rättsalen och från området omedelbart utanför domstolsbyggnaden. I uppdraget ingår också att överväga behovet av att ändra reglerna som gäller möjligheterna för ordföranden vid en förhandling att upprätthålla ordningen vid förhandlingen. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2017. I direktiven hänvisas bl.a. till ett tillkännagivande från riksdagen om att regeringen bör utreda hur reglerna för ordning och säkerhet i domstolarna kan tydliggöras och skärpas (bet. 2014/15:JuU15, rskr. 2014/15:139).

Regeringen beslutade den 22 december 2016 att en särskild utredare ska överväga och föreslå de ändringar som behövs för att åstadkomma ett modernt straffrättsligt skydd för blåljuspersonal och andra samhällsnyttiga funktioner, dvs. yrkesutövare som bl.a. har till uppgift att hjälpa andra (dir. 2016:115). Uppdraget ska redovisas senast den 29 juni 2018.

I rapporten Ordning i domstol (Dv-rapport 2012:2) identifierar Domstolsverket ett antal åtgärder som har stor betydelse för ordningen i domstolarna och där ytterligare insatser kan effektivisera ordningsarbetet. Domstolsverket föreslår bl.a. en ökad närvaro av ordningsvakter i väntsalarna och utökade utbildningsinsatser för de domstolsanställda i bemötande- och ordningsfrågor. Domstolsverket fick under 2015 i uppdrag att särskilt redovisa de åtgärder som vidtagits för att förbättra ordningen och säkerheten i domstolarna. I årsredovisningen för 2015 för Sveriges Domstolar (se avsnitt 4.4, s. 82 f.) lämnas en redovisning om detta.

I regleringsbrevet för 2017 har Domstolsverket fått i uppdrag att särskilt redovisa åtgärder som vidtagits för att förbättra ordningen i domstol och öka skyddet och säkerheten för de anställda i domstolen, för parter och andra som deltar i en rättegång samt för övriga personer som besöker domstolarna.

Brottsförebyggande rådet (Brå) har nyligen genomfört en studie om otillåten påverkan mot myndighetspersoner, Brå-rapport 2016:13. Studien handlar om otillåten påverkan från externa kunder och klienter, dvs. trakasserier, hot, våld, skadegörelse och korruption där den drabbade uppfattar att syftet har varit att påverka tjänsteutövningen. I rapporten beskrivs hur påverkansförsök går till, vilka de vanligaste påverkarna är och vilka konsekvenserna blir. Rapporten bygger på drygt 45 500 enkätsvar och 140 intervjuer om utsatthet för otillåten påverkan. I undersökningen ingår tjänstemän på bl.a. Sveriges Domstolar, Ekobrottsmyndigheten, Kriminalvården, Kustbevakningen, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten samt nämndemän.

Jusek har under 2015 genomfört en undersökning av förekomsten av hot, våld och trakasserier inom rättsväsendet. Undersökningen bygger på en enkät som riktats till förbundets medlemmar inom domstolväsendet, åklagarväsendet, Kronofogdemyndigheten och Polismyndigheten. Resultatet av undersökningen presenteras i rapporten Hot, våld och trakasserier mot rättsväsendets medarbetare.

I svar på interpellation 2016/17:1 om en trygg arbetsmiljö inom rättsväsendet den 27 september 2016 (prot. 2016/17:9) anförde inrikesministern Anders Ygeman bl.a. följande.

Personal som verkar inom det offentliga och som bedriver myndighetsutövning kan riskera att hamna i situationer där de blir utsatta för hot eller trakasserier. Det gäller inte minst inom rättsväsendet. I en nyligen publicerad rapport konstaterar Brottsförebyggande rådet, Brå, att upplevelsen av otillåten påverkan mot myndighetspersonal har ökat över tid. Brå konstaterar samtidigt att säkerhetsarbetet inom berörda myndigheter har utvecklats, vilket kan ha inneburit en lägre tolerans och en ökad medvetenhet om påverkansförsök hos myndigheternas personal. Även om Brå

konstaterar att trakasserier och påtryckningar inte påverkar tjänsteutövningen i någon större utsträckning medför det desto större konsekvenser för hälsan och privatlivet hos den enskilde.

Tryggheten på arbetsplatser behöver tas på största allvar. Det är främst myndigheterna själva som inom ramen för det delegerade arbetsgivaransvaret ansvarar för sin personals arbetsmiljö och säkerhet. Exempelvis har både Kronofogdemyndigheten och Polismyndigheten lokaler, mötesrum och arbetsmetoder som är utformade för att minimera risken för oönskad konfrontation. Alla nya domstolar har avgränsade personalutrymmen, möjligheterna till säkerhetskontroll har successivt utvecklats och domstolarna har anställt fler ordningsvakter och installerat fler larmbågar. Kravet på högre säkerhet har länge prioriterats vid planeringen av domstolarnas lokaler, och den utbildning som erbjuds domare i säkerhets- och ordningsfrågor har utökats.

Ministern hänvisade även till den pågående utredningen om ordning och säkerhet i domstolarna och den då ännu inte påbörjade översynen av straffen för attacker mot blåljuspersonal och andra samhällsnyttiga funktioner.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet betonade i betänkande 2014/15:JuU15 att det i kampen mot den grova organiserade brottsligheten är viktigt att kunna genomföra rättegångar på ett effektivt och rättssäkert sätt. Utskottet ansåg att det behövdes en utredning för att tydliggöra och skärpa reglerna kring ordningen och säkerheten i domstolarna. Utredningen skulle enligt utskottet överväga och föreslå ett förbud mot att vid rättegången bära symboler som kan uppfattas som ett hot mot personer som medverkar i rättegången eller mot domstolens personal. Vidare skulle utredningen göra en bred översyn av ordningsreglerna vid, och kring, huvudförhandlingar i domstolarna samt särskilt överväga om ordföranden vid en huvudförhandling bör åläggas tydligare regler om ansvar att upprätthålla ordningen vid förhandlingen, lämna förslag på en reglering av bruket av elektronisk utrustning, exempelvis mobiltelefoner, vid huvudförhandlingar och lämna förslag på reglering för kameraövervakning i rätssalen vid huvudförhandlingar. Utskottet ansåg att det är angeläget att en sådan utredning tillsätts och tillstyrkte därför motionsförslag om detta. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2014/15:139). Som framgått ovan beslutade regeringen den 1 december 2015 kommittédirektiven Förbättrade förutsättningar för ordning och säkerhet i domstolarna (dir. 2015:126).

Frågor om ordning och säkerhet i domstol behandlades även i betänkande 2015/16:JuU19. Utskottet avstyrkte då motionerna mot bakgrund bl.a. av att regeringen tillsatt en särskild utredare för att se över dessa frågor.

Utskottets ställningstagande

Ett fungerande rättsväsende är en av byggstenarna i ett demokratiskt samhälle. De som arbetar för ett samhälle som är tryggt för alla ska inte behöva känna sig otrygga, än mindre utsättas för brott. Av den ovan nämnda rapporten från Jusek framgår att drygt var fjärde medlem inom rättsväsendet har utsatts för

våld, trakasserier, skadegörelse, hot, mutförsök eller annan form av otillbörlig påverkan under de senaste två åren. Det stora flertalet incidenter, 89 procent, har enligt rapporten inträffat på arbetet eller under tjänsteutövning. Flera åklagare vittnar också om ett hårdare klimat med ett tilltagande fokus på åklagarens person. Även i Brås rapport konstateras, som ovan nämnts, att upplevelsen av otillåten påverkan mot myndighetspersonal har ökat.

Som framgår ovan har riksdagen efter förslag från utskottet i ett tillkännagivande uppmanat regeringen att utreda hur reglerna för ordning och säkerhet i domstolarna kan tydliggöras och skärpas. Regeringen har som tidigare nämnts gett en särskild utredare i uppdrag att se över vissa frågor som rör ordning och säkerhet i domstolarna. Det är emellertid av stor vikt att även i ett större perspektiv se över hur arbetet med att förhindra brott mot rättsväsendets anställda kan stärkas. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motion 2016/17:3388 (M) yrkande 18.

Häktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om häktning av personer som återvänder från terroristkontrollerade områden och om sänkta krav för häktning vid återfall i brott.

Jämför reservation 15 (SD).

Motionerna

I motion 2016/17:1869 av Kent Ekeröth (SD) föreslås att alla som kommer tillbaka till Sverige från ett terroristkontrollerat område ska häktas så att det kan utredas om de har gjort sig skyldiga till brott. Ett liknande förslag framförs av Markus Wiechel (SD) i motion 2016/17:2917.

I motion 2016/17:2344 av Kent Ekeröth (SD) anförs att gränsen för häktning bör sänkas så att det i fråga om återfall finns möjlighet till häktning också vid brott där ett lägre straffmaximum än fängelse i ett år är föreskrivet.

Bakgrund

Gällande rätt

Reglerna om häktning finns i 24 kap. rättegångsbalken. På åklagarens begäran får den person häktas som på sannolika skäl är misstänkt för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i ett år eller mer. Dessutom krävs att – med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller någon annan omständighet – någon av följande omständigheter föreligger (1 § första stycket).

1. Det finns en risk för att den misstänkte avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff (flyktfara). Med detta menas att den misstänkte lämnar sin bostads- eller vistelseort eller på något annat sätt håller sig undan, i avsikt att undgå lagföring eller straff.
2. Det finns en risk för att den misstänkte genom att undanröja bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning (kollusionsfara). Med detta avses att den misstänkte gör sig av med spår efter brottet eller förstör eller gömmer föremål som kommit åt genom brottet eller annars har betydelse för utredningen. Det kan även handla om att den misstänkte påverkar någon som kan lämna upplysningar i saken, till exempel ett vittne, på ett sätt som är till nackdel för utredningen.
3. Det finns en risk för att den misstänkte fortsätter sin brottsliga verksamhet (recidivfara). Detta innebär att det finns risk för återfall inom en ganska kort tidsrymd, dvs. innan han eller hon har hunnit lagföras för det första brottet. Det ska dessutom avse återfall i brott som är besläktade med eller har samband med det häktningsgrundade brottet. Särskilt ska beaktas om det finns risk för återfall i brott som riktar sig mot eller medför fara för annans liv, hälsa eller egendom eller i övrigt allvarligt kränker annans personliga integritet.

Om det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år för brottet ska häktning ske, om det inte är uppenbart att skäl till häktning saknas (1 § andra stycket, den så kallade tvåårsregeln). Om det kan antas att den misstänkte kommer att dömas endast till böter får häktning inte ske (1 § fjärde stycket).

Häktning får endast ske om skälen för detta uppväger det intrång eller men i övrigt som häktning innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse (1 § tredje stycket). Denna regel kallas för proportionalitetsprincipen och ger uttryck för att minsta möjliga tvång ska användas för att nå det avsedda syftet med frihetsberövandet. Regeln innebär att häktning endast får användas om syftet med åtgärden inte kan tillgodoses genom mindre ingripande åtgärder.

Häktning för mindre allvarliga brott får ske under de förutsättningar som anges i 2 §. Om en person som på sannolika skäl är misstänkt för brott är okänd och vägrar att uppge sitt namn och hemvist eller om hans eller hennes uppgift om detta kan antas vara osann får personen häktas oberoende av brottets beskaffenhet. Detsamma gäller om en person saknar hemvist inom riket och det finns risk för att han eller hon genom att bege sig från riket undandrar sig lagföring eller straff.

Även den som endast är skäligen misstänkt för brott kan häktas (3 §). Skäligen misstanke utgör en lägre misstankegrad än sannolika skäl. För att sådan häktning ska få ske krävs, utöver att förutsättningarna för häktning i övrigt är uppfyllda, att det bedöms vara av synnerlig vikt att den misstänkte tas i förvar i avvaktan på ytterligare utredning. Detta kallas utredningshäktning och får inte pågå under längre tid än en vecka. För att fortsatt häktning i tiden därefter ska vara tillåten krävs att misstankegraden når upp till sannolika skäl.

Beslut att häkta någon meddelas av domstol. Samtidigt ska domstolen, om åklagaren begär det, pröva om den häktades kontakter med omvärlden ska få inskränkas (5 a §). Om domstolen bifaller en sådan begäran får åklagaren tillstånd att meddela restriktioner.

Pågående utrednings- och beredningsarbete

Det kan nämnas att Häktes- och restriktionsutredningen i augusti 2016 överlämnade betänkandet Färre i häkte och minskad isolering (SOU 2016:52). Utredningens förslag innebär bl.a. nya alternativ till häktning, begränsning av häktningstiderna, utökad restriktionsprövning av domstolarna, lagstiftad rätt till mänsklig kontakt och särskilda regler för frihetsberövade barn. Utredningen föreslår även att den s.k. tvåårsregeln, som innebär en presumtion för häktning vid misstanke om brott som inte har lindrigare straff än två års fängelse i straffskalan, ska tas bort. Av regeringens budgetproposition 2016/17:1, utg.omr. 4, framgår att förslagen har remitterats och att regeringen överväger att återkomma med förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inte berett att ställa sig bakom vad som anförs i motionerna 2016/17:1869 (SD), 2016/17:2344 (SD) och 2016/17:2917 (SD) om häktning. Motionsyrkandena avstyrks.

Vittnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om anonymitet för vittnen och om att underlätta för poliser att vittna i domstol samt en begäran om en översyn av hur vittnens identitet kan säkerställas.

Jämför reservationerna 16 (SD), 17 (V) och 18 (KD).

Motionerna

Jan Ericson (M) efterfrågar i motion 2016/17:2577 en översyn av hur identiteten ska säkerställas på personer som vittnar vid domstolsförhandlingar. Motionären hänvisar till att det har förekommit att ett vitne burit niqab under ett vittnesförhör i en brottmålsrättegång.

I kommittémotion 2016/17:168 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 3 anförs att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder för att underlätta för poliser att vittna i domstol.

I kommittémotion 2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 14 föreslås att vittnen i vissa fall ska få lämna sina vittnesmål anonymt i

domstolsförhandlingar. Ett liknande förslag lämnas i kommittémotion 2016/17:2324 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande 3.

Bakgrund

Allmänt om vittnen

Bestämmelser om vittnen finns i 36 kap. rättegångsbalken. Den som ska höras som vittne ska vid vite kallas att infinna sig vid förhandling inför rätten. I kallelsen ska vittnet också erinras om att rätten kan förordna om hämtning. Uteblir vittnet ska rätten – med beaktande av reglerna om laga förfall – pröva frågan om att hämta vittnet eller att döma ut vitet. Laga förfall föreligger när en person har ett giltigt skäl att inte närvara, t.ex. vid sjukdom. Om ett vittne som uteblir från en rättegång har laga förfall ska underlåtenheten att inställa sig inte leda till någon sanktion (32 kap. 6 § rättegångsbalken).

I 5 kap. 10 § rättegångsbalken regleras under vilka förutsättningar ett vittne kan delta i rättegången genom telefon- eller videokonferens. Vid bedömningen av om det finns skäl för ett sådant deltagande ska rätten särskilt beakta de kostnader eller olägenheter som skulle uppkomma om vittnet måste infinna sig i rättssalen. En förutsättning för att rätten ska kunna besluta om ett deltagande genom telefon- eller videokonferens är att det inte är olämpligt med hänsyn till ändamålet med personens inställelse och övriga omständigheter.

Innan vittnesmål avläggs ska rätten höra vittnet om hans eller hennes fullständiga namn och, om det behövs, ålder, yrke och hemvist.

I svar på skriftlig fråga 2015/16:1511 om vikten av materiellt riktiga brottmålsdomar anförde justitie- och migrationsministern den 2 september 2016 följande.

Johan Forssell har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av de uppgifter som förekommer om rättsläget när det gäller vittnens möjlighet att bära niqab när de vittnar. Frågan ställs mot bakgrund av att det rapporterats i media om att en kvinna vittnat iklädd niqab i en brottmålsrättegång vid Göteborgs tingsrätt. I frågan hänvisas det till att Justitieombudsmannen i ett beslut har uttalat att domstolen inte får kräva att någon tar av sig sin religiösa bonad.

Som justitieminister kan jag inte uttala mig i ett enskilt ärende. Jag känner dock till att det finns ett beslut från Justitieombudsmannen som behandlar en domares möjligheter att utifrån ordnings- och säkerhetshänsyn förbjuda personer med en viss klädsel att närvara vid en förhandling. Johan Forssells fråga rör dock något annat, nämligen domstolens möjligheter till en korrekt bevisvärdering av ett vittnesförhör.

Det är naturligtvis viktigt att domstolen har så goda förutsättningar som möjligt att värdera ett vittnes berättelse. Innan vittnesmålet avläggs ska rätten höra vittnet om hans eller hennes fullständiga namn. Rätten ska också upplysa vittnet om sanningsplikten och, om vittnet avlägger ed, vikten av eden. Ett vittne kan i vissa fall avlägga sitt vittnesmål utan att vittnet är närvarande i förhandlingssalen och därför inte är synligt för rätten. Så är t.ex. fallet när vittnet hörs enligt reglerna om telefonförhör.

När vittnet har lämnat sin berättelse har domstolen att med tillämpning av principen om fri bevisprövning pröva bevisvärdet av vittnesmålet och avgöra vad som är bevisat i målet. Det har i dagsläget inte framkommit

något annat än att regelverket gör det möjligt för domstolarna att på ett bra sätt hantera den situation som frågan avser. Jag ser därför inte något behov av att vidta några åtgärder.

Anonyma vittnen

Frågan om anonymitet för vittnen behandlades utförligt i utskottets betänkande 2014/15:JuU15 (s. 13 f.). Utskottet konstaterade att yrkanden om anonymitet för vittnen hade behandlats och avstyrkts vid ett flertal tidigare tillfällen, senast i bet. 2013/14:JuU16. Utskottet hänvisade då till Insynsutredningens slutbetänkande Partsinsyn enligt rättegångsbalken (SOU 2010:14) och till att utskottet inte ville föregripa regeringens beredning av betänkandet. Utskottet fann inte skäl att ändra sitt tidigare ställningstagande och avstyrkte därmed motionsyrkandena om anonymitet för vittnen. Liknande motionsyrkanden var i betänkande 2015/16:JuU19 föremål för förenklad beredning.

Insynsutredningens förslag om misstänkta, tilltalade och dömda personers rätt att ta del av utredningsmaterial och på vilket sätt misstänkta ska få del av sådant utredningsmaterial behandlas i proposition 2016/17:68. I propositionen föreslås att det vid förhör i domstol ska införas ett frågeförbud för sekretessskyddade uppgifter som kan röja en informatör eller någon annan uppgiftslämnarens identitet. Regeringen anför att det är centralt för tilltron till rättssystemet att en möjlighet att begränsa vittnesplikten inte används för att urholka den misstänktes rättssäkerhet. Den misstänktes insyn i utredningsmaterialet får inte begränsas på ett sådant sätt att han eller hon inte har möjlighet att ta del av allt material som ligger till grund för åtalet. Begränsningen av vittnesplikten får enligt regeringen inte användas för att kringgå förbudet mot anonyma vittnen; dvs. det får inte förekomma att en informatörs uppgifter förmedlas genom vittnesförhör med en polis utan att informatörens identitet avslöjas. För att tydliggöra detta föreslås att det i 36 kap. 5 a § rättegångsbalken uttryckligen anges att vittnesplikten inte får begränsas i fråga om uppgiftslämnare vars uppgifter åberopas till stöd för åtalet. De föreslagna lagändringarna träder i kraft den 1 april 2017 (bet. 2016/17:JuU10, rskr. 2016/17:151).

I svar på skriftlig fråga 2016/17:868 om anonyma vittnen anförde justitie- och migrationsministern den 1 mars 2017 följande.

Hot och våld mot vittnen utgör ett angrepp inte endast mot den enskilde, utan även mot rättssystemet och samhället i stort. Det är oacceptabelt att så sker och för att motverka detta arbetar regeringen aktivt med att stärka stödet och skyddet för förhörspersoner.

Regeringen vidtar en lång rad olika åtgärder för att förbättra situationen för vittnen.

En utredning ser över bestämmelserna om ordning och säkerhet i domstol för att bl.a. förbättra förutsättningarna för att vittnen ska våga lämna sina uppgifter. En annan utredning undersöker om det bör vara möjligt att i ökad utsträckning använda förhör som tagits upp före huvudförhandlingen som bevis i rättegångar, vilket skulle minska påfrestningen för bl.a. vittnen. Riksdagen har också nyligen godkänt en proposition med förslag om att den misstänktes möjligheter att förfoga över känsligt material i förundersökningen ska kunna begränsas för att

minska risken för spridning av t.ex. inspelade vittnesförhör. Vidare har den straffrättsliga lagstiftningen setts över och på regeringens initiativ har försök, förberedelse och stämpling till övergrepp i rättsak och grovt övergrepp i rättsak kriminaliserats.

Andra åtgärder än lagstiftning är dock också nödvändiga. Här fyller den vittnesstödsverksamhet som brottsofferjourerna bedriver en viktig funktion. För att stödja denna verksamhet har regeringen beslutat att minst 75 procent av Brottsofferfondens tillgängliga medel ska gå till ideella organisationer som bedriver brottsofferstödande verksamhet. Brottsoffermyndigheten och Domstolsverket har också fått i uppdrag att återrapportera till regeringen vilka åtgärder som myndigheterna har vidtagit för att vittnen ska få ytterligare information om olika former av vittnesstöd.

Ett annat viktigt arbete är det som polisen bedriver för att skydda särskilt utsatta vittnen. Det bestäms i varje enskilt fall hur säkerhetsarbetet ska se ut. En person som drabbas av t.ex. trakasserier kan vända sig till polis eller åklagare för att ansöka om kontaktförbud. Det är också möjligt att göra det svårare för andra att komma åt personuppgifter i folkbokföringsregistret genom exempelvis sekretessmarkering eller kvarskrivning. När det är fråga om särskilt allvarlig brottslighet och någon utsätts för hot finns det dessutom möjlighet att få fingerade personuppgifter och att ingå i Polismyndighetens särskilda personsäkerhetsprogram.

Utskottets ställningstagande

I situationer där det inte rimligen kan krävas att ett vittne inställer sig till en huvudförhandling, t.ex. vid sjukdom, finns regler om laga förfall. Bestämmelserna medger att vittnet i sådana situationer uteblir utan att detta leder till någon sanktion. Det finns också möjlighet för ett vittne att under vissa förutsättningar delta i en rättegång genom telefon- eller videokonferens. Utskottet anser att bestämmelserna är väl avvägda och avstyrker motion 2016/17:168 (V) yrkande 3 om att underlätta för poliser att vittna i domstol.

Utskottet anser vidare att det inte framkommit något annat än att det gällande regelverket för att säkerställa ett vittnes identitet gör det möjligt för domstolarna att på ett bra sätt hantera denna fråga. Det finns därför inte heller något behov av en översyn av hur vittnens identitet kan säkerställas. Därmed avstyrker utskottet även motion 2016/17:2577 (M).

Yrkanden om anonymitet för vittnen har behandlats och avstyrkts av riksdagen vid ett flertal tidigare tillfällen. Utskottet finner inte heller nu skäl att ställa sig bakom ett sådant yrkande och avstyrker därför motionerna 2016/17:1538 (KD) yrkande 14 och 2016/17:2324 (SD) yrkande 3.

Byte av målsägandebiträde

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om utökade möjligheter att byta målsägandebiträde.

Jämför reservation 19 (C).

Motionen

I partimotion 2016/17:865 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 27 föreslås att brottsoffer, särskilt när det gäller sexualbrott, ska ges större möjlighet att byta målsägandebitråde.

Bakgrund

Gällande rätt

Ett målsägandebitråde ska utses när en förundersökning har inletts eller återupptagits och de förutsättningar som finns uppräknade i 1 § lagen (1988:609) om målsägandebitråde är uppfyllda. Ett målsägandebitråde ska således utses i mål om sexualbrott, om det inte är uppenbart att målsäganden saknar behov av ett sådant biträde. Ett målsägandebitråde ska även utses i mål om brott mot liv och hälsa (3 kap. brottsbalken) och brott mot frihet och frid (4 kap. brottsbalken), på vilket fängelse kan följa, samt rån och grovt rån om det med hänsyn till målsägandens personliga relation till den misstänkte eller andra omständigheter kan antas att målsäganden har behov av ett sådant biträde. Dessutom ska målsägandebitråde utses i mål om annat brott på vilket fängelse kan följa, om det med hänsyn till målsägandens personliga förhållanden och övriga omständigheter kan antas att målsäganden har ett särskilt starkt behov av sådant biträde.

Byte av målsägandebitråde får endast ske efter särskilt tillstånd från rätten och bara om det finns särskilda skäl (4 § lagen om målsägandebitråde som hänvisar till 26 § andra stycket rättshjälpslagen [1996:1619]). Om byte av målsägandebitråde har skett en gång får nytt byte ske endast om det finns synnerliga skäl. Ett målsägandebitråde får sätta en advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå i sitt ställe (substitution) om det inte medför en beaktansvärd ökning av kostnaderna. I övrigt får substitution endast ske efter särskilt tillstånd (4 § lagen om målsägandebitråde som hänvisar till 26 § tredje stycket rättshjälpslagen).

Pågående utrednings- och beredningsarbete

Betänkandet Målsägandebiträdet – ett aktivt stöd i rättsprocessen (SOU 2007:6) från Utredningen om målsägandebitråde bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Även Biträdeskostnadsutredningens betänkande Rättvisans pris (SOU 2014:86) samt Straffprocessutredningens betänkande Brottmålsprocessen (SOU 2013:17) och promemorian Brottmålsprocessen – en konsekvensanalys (Ds 2015:4) innehåller förslag som rör reglerna om målsägandebitråde. Betänkandena och promemorian bereds inom Regeringskansliet.

2014 års sexualbrottskommitté överlämnade i oktober 2016 betänkandet Ett starkare skydd för den sexuella integriteten (SOU 2016:60). Kommittén hade bl.a. i uppdrag att överväga om åtgärder kan vidtas för att förbättra rutinerna när det gäller förordnande av målsägandebitråde. I betänkandet föreslås bl.a.

att målsägandebiträdets möjlighet att sätta ett annat ombud i sitt ställe, s.k. substitution, begränsas genom att kräva rättens tillstånd. Det föreslås också att lagen förtydligas på så sätt att det direkt av lagen om målsägandebiträde framgår att byte av målsägandebiträde får ske efter särskilt tillstånd och bara om det finns särskilda skäl. Om byte av biträde har skett en gång, får nytt byte ske endast om det finns synnerliga skäl. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Tidigare utskottsbehandling

Frågan om byte av målsägandebiträde behandlades i betänkande 2015/16:JuU19. Utskottet avstyrkte då en motion om detta för att inte föregripa pågående beredningsarbete.

Utskottets ställningstagande

Som framgått ovan pågår beredning av flera ärenden som rör bl.a. bestämmelserna om byte av målsägandebiträde. Utskottet vill inte föregripa den beredningen och avstyrker därför motion 2016/17:865 (C).

Kostnader för rättsliga biträden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av reglerna om ersättning till offentliga försvarare och om rättsliga biträdens redovisning av kostnader för arbete.

Motionerna

I motion 2016/17:434 av Boriana Åberg (M) anförs att samhällets kostnader för offentliga försvarare har ökat kraftigt under de senaste åren. Motionären föreslår därför en översyn av regelverket i syfte att minska kostnaderna och öka förtroendet för rättsväsendet.

Serkan Köse (S) efterfrågar i motion 2016/17:1611 en översyn av hur rättsliga biträden bör redovisa sina ersättningsanspråk för arbete med rättsutredningar. Enligt motionären bör inte enbart arbetade timmar redovisas utan även vem eller vilka som faktiskt har utfört arbetet.

Bakgrund

Förutsättningarna för att en offentlig försvarare ska utses regleras i 21 kap. 3 a § rättegångsbalken. En offentlig försvarare ska på begäran utses för en person som är anhållen eller häktad. Offentlig försvarare ska också på begäran utses för den som är misstänkt för ett brott där det inte är stadgat lindrigare

straff än fängelse i sex månader. Därutöver ska offentlig försvarare utses om det är tveksamt vilken påföljd som ska väljas och det finns anledning att döma till annan påföljd än böter eller villkorlig dom eller sådana påföljder i förening. Även utredningen om brottet kan göra att den misstänkte är i behov av försvarare. Om det i övrigt finns särskilda skäl med hänsyn till den misstänktes personliga förhållanden eller till det som målet rör ska en offentlig försvarare också utses. Om en misstänkt inte har fyllt 18 år ska offentlig försvarare utses oavsett vilket brott det är fråga om såvida det inte är uppenbart att den unge saknar behov av försvarare (24 § lagen [1964:167] med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare). En offentlig försvarare har enligt 21 kap. 10 § rättegångsbalken rätt till skälig ersättning av allmänna medel för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget har krävt. Ersättningen för arbete ska bestämmas med utgångspunkt i den tidsåtgång som är rimlig med hänsyn till uppdragets art och omfattning och med tillämpning av en timkostnadsnorm. Timersättningen får avvika från timkostnadsnormen, om den skicklighet och den omsorg som uppdraget utförts med eller andra omständigheter av betydelse ger anledning till det. När ersättningen bestäms ska i vissa fall en taxa tillämpas. I 31 kap. rättegångsbalken finns bestämmelser om att en tilltalad under vissa förutsättningar ska ersätta staten för det som betalats av allmänna medel i ersättning till försvarare.

En enskild kan också i andra situationer ha rätt till ett juridiskt biträde som bekostas av allmänna medel, t.ex. rättshjälpsbiträde, målsägandebiträde eller offentligt biträde.

Vad gäller utformningen av kostnadsräkningar tillämpas 20 § rättshjälpsförordningen (1997:404). Detta innebär bl.a. att en kostnadsräkning ska ges in till domstolen där ersättningen för arbete, tidsspillan och utlägg framgår i skilda poster. Om ersättningen inte ska bestämmas enligt taxa eller om den begärda ersättningen avviker från taxan, ska kostnadsräkningen innehålla en arbetsredogörelse. Arbetsredogörelsen ska vara så utförlig att ersättningsanspråkets skälighet kan bedömas. Om ett biträde har satt en advokat eller en biträdande jurist på en advokatbyrå i sitt ställe (substitution) ska detta framgå av kostnadsräkningen.

Utgifterna för rättsliga biträden har enligt uppgift i årets budgetproposition (prop. 2016/17:1 utg.omr. 4) ökat med 92 procent sedan 2006. Till stor del utgörs utgifterna av kostnader för offentliga försvarare men även av kostnader för exempelvis målsägandebiträden, rättshjälpsbiträden och offentliga biträden. Enligt regeringen beror utgiftsökningen delvis på att timersättningen har räknats upp till följd av den årliga uppräkningsmenen men även på att fler timmar debiteras per förordnande. Utvecklingen går mot större mål, med flera tilltalade och målsäganden i ett och samma mål. Regeringen anför i budgetpropositionen att den följer utvecklingen noga och har bl.a. gett en särskild utredare i uppdrag att utreda hur stora och komplicerade brottmål kan handläggas på ett mer effektivt sätt men med bevarade krav på rättssäkerhet. Uppdraget ska redovisas senast den 7 december 2017.

Biträdeskostnadsutredningen har haft i uppdrag att göra en samlad översyn av utgifterna som finansieras genom anslaget 1:12 Rättsliga biträden m.m. Utredningens syfte har, mot bakgrund av de senaste årens kostnadsökningar, varit att överväga vilka åtgärder som kan vidtas och som har en kostnadsdämpande effekt på anslaget. I uppdraget har ingått att särskilt överväga bl.a. olika nivåer i timarvoderingssystemet för offentliga försvarare och målsägandebiträden, tidsfrister i timarvoderingssystemet för målsägandebiträden och en utökad användning av schablonersättning, s.k. taxa i brottmål. Utredningens betänkande Rättvisans pris (SOU 2014:86) bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Biträdeskostnadsutredningens betänkande Rättvisans pris (SOU 2014:86) bereds för närvarande inom Regeringskansliet. En särskild utredare har även fått i uppdrag att utreda hur stora och komplicerade brottmål kan handläggas på ett mer effektivt sätt. Detta arbete bör inte föregripas. Utskottet avstyrker därför motionerna 2016/17:434 (M) och 2016/17:1611 (S).

Tolkkostnader

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att införa en obligatorisk betalningsskyldighet för tolkhjälp och om en översyn av ersättningsystemet för tolkar.

Jämför reservation 20 (SD).

Motionerna

I motion 2016/17:2327 av Kent Ekeröth (SD) yrkande 1 föreslås att en obligatorisk betalningsskyldighet för tolkhjälp ska införas för tilltalade vid fällande dom i brottmål med fängelse som påföljd.

I motion 2016/17:2904 av Jonas Millard (SD) anförs att ett nytt system för tolkkostnader bör utredas. Ett sådant system skulle t.ex. kunna innebära att en part som är i behov av tolk och som utan giltigt skäl uteblir från en domstolsförhandling blir skyldig att ersätta kostnaderna för tolken.

Bakgrund

Gällande rätt

Den 1 oktober 2013 genomfördes Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/64/EU om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden i svensk lagstiftning (prop. 2012/13:132, bet. 2012/13:JuU23). Då

infördes en regel i rättegångsbalken om att en tolk *ska* anlitas vid sammanträden inför rätten om en misstänkt i ett brottmål inte behärskar svenska. Detsamma gäller numera även målsägande. I övrigt *får* en tolk anlitas att biträda rätten om en part, ett vittne eller någon annan som ska höras inte behärskar svenska (5 kap. 6 § rättegångsbalken). I allmän förvaltningsdomstol gäller att rätten vid behov ska anlita tolk (50 § förvaltningsprocesslagen [1971:291]).

Ersättning till tolk betalas av staten (5 kap. 8 § rättegångsbalken och 52 § förvaltningsprocesslagen). I artikel 4 i EU:s direktiv om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden föreskrivs att det är medlemsstaterna som ska stå för tolknings- och översättningskostnaderna oavsett resultatet av förfarandet. En misstänkt eller tilltalad ska alltså inte kunna åläggas att svara för kostnader för tolkning eller översättning eller att betala tillbaka sådana kostnader, även om han eller hon döms för brottet.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat frågan om en tilltalads betalningsskyldighet för tolkhjälp. Utskottet såg i betänkande 2014/15:JuU15 inte något skäl till att ställa sig bakom ett yrkande om obligatorisk betalningsskyldighet och avstyrkte därför en motion om detta. En motion med samma yrkande var i betänkande 2015/16:JuU19 föremål för förenklad beredning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och finner således inte skäl att ställa sig bakom vad som anförs i motion 2016/17:2327 (SD) yrkande 1 om obligatorisk betalningsskyldighet för tolkhjälp. Utskottet är inte heller berett att ställa sig bakom vad som anförs i motion 2016/17:2904 (SD) om ett nytt system för tolkkostnader. Motionerna avstyrks därför.

Barns rätt till information

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om barns rätt till information när en förälder frihetsberövats eller ställts inför rätta.

Motionen

I motion 2016/17:1168 av Åsa Westlund (S) föreslås att det ska finnas en skyldighet för berörda myndigheter att informera ett barn om att barnets förälder har anhållits, häktats eller ställts inför rätta.

Bakgrund

Bestämmelser om underrättelse till anhöriga eller andra närstående när en person har frihetsberövats eller omhändertagits av polis finns i polislagen (1984:387) och i rättegångsbalken. På begäran av en person som har omhändertagits enligt polislagen, eller som på någon annan grund är skyldig att stanna kvar hos Polismyndigheten, ska någon av hans eller hennes närmaste anhöriga eller någon annan person som står honom eller henne särskilt nära underrättas om åtgärden (17 a § polislagen). Den som har frihetsberövats, t.ex. genom gripande eller anhållande, har vidare enligt 24 kap. 21 a § rättegångsbalken rätt att så snart som möjligt få någon av sina närmaste anhöriga eller någon annan person som står honom eller henne särskilt nära underrättad om frihetsberövandet.

Polismyndigheten ska också enligt 6 § polislagen fortlöpande samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd av dem. Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453). Enligt den bestämmelsen är bl.a. Kriminalvården, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Även anställda vid sådana myndigheter omfattas av anmälningsplikten. Det ankommer sedan på socialnämnden att utreda behovet av åtgärder.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att bestämmelserna om information till anhöriga i samband med frihetsberövanden är väl avvägda. Därutöver finns en skyldighet för bl.a. Kriminalvården och Polismyndigheten att göra en anmälan till socialnämnden om det finns misstankar om att ett barn far illa. Socialnämnden ansvarar sedan för att barnet får det skydd eller stöd som det behöver. Mot denna bakgrund saknas anledning för riksdagen att ta något initiativ i frågan, och utskottet avstyrker därför motion 2016/17:1168 (S).

Stärkt skydd för den anklagades ställning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om stärkt ställning för misstänkta och tilltalade.

Motionen

I motion 2016/17:799 av Finn Bengtsson (M) föreslås att hela förundersökningsmaterialet görs tillgängligt för den tilltalade och att den anklagades ställning förstärks i samband med häktning.

Bakgrund

Gällande rätt

Så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats ska enligt 23 kap. 1 § rättegångsbalken (RB) en förundersökning inledas. Förundersökningens syfte är enligt 23 kap. 2 § RB att utreda vem som kan misstänkas för ett aktuellt brott och om det finns tillräckliga skäl för åtal samt att förbereda målet så att bevisningen kan presenteras i ett sammanhang vid en domstolsförhandling.

En förundersökning ska enligt 23 kap. 4 § RB bedrivas objektivt. Vid förundersökningen ska undersökningsledaren och den som biträder honom eller henne söka efter, ta till vara och beakta omständigheter och bevis som talar såväl till den misstänktes fördel som till hans eller hennes nackdel. Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2016 tydliggjordes att kravet på objektivitet gäller i all den verksamhet som bedrivs av de brottsbekämpande myndigheterna i syfte att såväl förebygga, förhindra och upptäcka brott som utreda och lagföra brott (prop. 2015/16:68, bet. 2015/16:JuU11). Att objektivitetsprincipen ska tillämpas även efter tiden för åtalets väckande framgår av 45 kap. 3 a § RB.

I rättegångsbalken och förundersökningskungörelsen (1947:948) finns regler om dokumentation av utredningsmaterial och av åtgärder som vidtas under förundersökningen. Utredningsmaterial som har betydelse för åtalet ska sammanställas i ett förundersökningsprotokoll. Förundersökningsprotokollets huvudsakliga betydelse är att ge åklagaren underlag för bedömningen av åtalsfrågan och att förbereda målet inför huvudförhandlingen i domstol. Protokollet ska ge en rättvisande bild av vad som förekommit av betydelse för åtalet under förundersökningen. Att utredningsmaterial och de åtgärder som vidtas under förundersökningen dokumenteras gör det möjligt för den misstänkte och hans eller hennes försvarare att kontrollera hur förundersökningen bedrivs och att förbereda försvaret. Rättegångsbalken innehåller i några fall mer detaljerade regler om vilken rätt till insyn i förundersökningar och vid handläggningen av brottmål i domstol som den misstänkte har. Dessa bestämmelser kompletteras med bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) om hur rätten till insyn förhåller sig till regler om sekretess.

Tidigare utskottsbehandling m.m.

Utskottet behandlade i betänkande 2015/16:JuU19 en liknande motion och avstyrkte denna bl.a. med hänvisning till pågående beredningsarbete. Vidare lämnade regeringen i proposition 2016/17:68 Misstänkta rätt till insyn i förundersökningar förslag som syftar till att öka rättssäkerheten och förutsebarheten för den som misstänks för brott. Det föreslås att dokumentationen av förundersökningar ska förbättras genom att förhör i större utsträckning ska spelas in med ljud eller med både ljud och bild. I ett sådant inspelat förhör ska sekretess gälla för bilduppgiften. Vidare lämnas förslag som tydliggör vilken

rätt misstänkta, tilltalade och redan dömda personer har att ta del av utredningsmaterial. Det klargörs att rätten att ta del av de omständigheter som har betydelse för åtalet är ovillkorlig. I annat utredningsmaterial kan insynsrätten begränsas. Det klargörs också i vilken utsträckning misstänkta har rätt att få en egen kopia av utredningsmaterialet. Dessutom införs det en möjlighet att ställa upp förbehåll som inskränker rätten att fritt förfoga över sekretess-skyddade uppgifter. Om rätten att ta del av utredningsmaterial har inskränkts, eller om det har ställts upp ett förbehåll som inskränker rätten att utnyttja eller lämna en uppgift vidare, ska den misstänkte kunna begära prövning av ett sådant beslut i allmän domstol. Förslagen föreslogs träda i kraft den 1 april 2017. Utskottet tillstyrkte regeringens lagförslag (bet. 2016/17:JuU10). Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2016/17:151).

Utskottets ställningstagande

När det gäller misstänkta rätt till insyn i förundersökningar vill utskottet hänvisa till de nya regler som träder i kraft den 1 april 2017 och som syftar till att öka rättssäkerheten och förutsebarheten för den som misstänks för brott. Vad gäller övriga förslag i motionen vidhåller utskottet sitt tidigare ställningstagande och finner således inte skäl att vidta några åtgärder. Motion 2016/17:799 (M) bör alltså avslås i sin helhet.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår 21 motionsyrkanden med förslag som har behandlats och avslagits tidigare under valperioden.

Utskottets ställningstagande

Motionsyrkandena i bilaga 2 överensstämmer helt eller i huvudsak med yrkanden som utskottet har behandlat och avstyrkt tidigare under valperioden. Utskottet ser ingen anledning att nu göra en annan bedömning. Motionsyrkandena behandlades i betänkandena 2014/15:JuU8, 2014/15:JuU15, 2015/16:JuU2 och 2015/16:JuU19.

Reservationer

1. Kameraövervakning på allmänna platser, punkt 1 (S, MP, V)

av Annika Hirvonen Falk (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Susanne Eberstein (S), Petter Löberg (S), Linda Snecker (V), Lawen Redar (S) och Sultan Kayhan (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:508 av Jonas Jacobsson Gjørtler m.fl. (M) yrkandena 1 och 2,

2016/17:1080 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 17,

2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 5,

2016/17:2248 av Thomas Finnborg m.fl. (M),

2016/17:2284 av Kent Ekeroth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande 9,

2016/17:3029 av Fredrik Schulte (M),

2016/17:3177 av Robert Halef (KD),

2016/17:3241 av Anders Hansson och Ann-Charlotte Hammar Johnsson (båda M) och

2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 13.

Ställningstagande

En särskild utredare har fått i uppdrag av regeringen att närmare studera ett brett spektrum av frågor om kameraövervakning. Syftet är att säkerställa att kameraövervakning kan användas där det behövs för att bekämpa brott och samtidigt garantera ett starkt skydd för den personliga integriteten. Utredaren ska även analysera hur regleringen i kameraövervakningslagen bör anpassas till den nya EU-rättsliga dataskyddsregleringen. Uppdraget ska redovisas i juni 2017. Vi anser att utredarens arbete inte bör föregripas. Något tillkännagivande till regeringen bör därmed inte göras.

2. Kameraövervakning vid skolor, punkt 2 (SD)

av Adam Marttinen (SD) och Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:2284 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande 12.

Ställningstagande

Skolbränder är ett stort problem. Det är viktigt att gärningsmännen kan identifieras och lagföras, vilket underlättas avsevärt med kameraövervakning. Vi anser att tillstånd som huvudregel alltid ska ges när skolor ansöker om tillstånd för kameraövervakning om det inte finns synnerliga skäl som talar emot det. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som tillgodoser det anförda.

3. Kameraövervakning av vilt m.m., punkt 3 (KD)

av Andreas Carlson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3283 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 7,
bifaller delvis motion
2016/17:3087 av Eskil Erlandsson och Anders Åkesson (båda C) och
avslår motion
2016/17:1033 av Magnus Oscarsson (KD).

Ställningstagande

Vildsvin jagas helst nattetid med åtel. Jakten är populär men försvåras av regler om tillståndsplikt för kameraövervakning av åtel. Jaktlagsutredningen föreslår i sitt betänkande (SOU 2014:54) att det nuvarande kravet på tillstånd för kameraövervakning av vildsvin ska ersättas med ett krav på anmälan. Det är angeläget att regeringen snarast följer riksdagens tidigare tillkännagivande och återkommer med ett förslag om att ersätta tillståndsplikten för kameraövervakning av vilt med ett anmälningsförfarande.

4. Utökad användning av hemliga tvångsmedel m.m., punkt 5 (M)

av Beatrice Ask (M), Krister Hammarbergh (M), Anders Hansson (M) och Ellen Juntti (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3387 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkandena 11 och 12 samt avslår motionerna

2016/17:396 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda M) yrkande 1, 2016/17:2284 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkandena 3–5 och

2016/17:2299 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande 2 i denna del.

Ställningstagande

Den tekniska utvecklingen medför nya möjligheter som är positiva i många avseenden, men den kan också användas för onda syften. I det sistnämnda fallet kan teknikutvecklingen samtidigt innebära nya begränsningar för Säkerhetspolisen och polisen när de ska fullgöra sina uppgifter, särskilt vad gäller användningen av hemliga tvångsmedel. Vi anser därför att regeringen ska ta initiativ till en bredare översyn av om nuvarande lagstiftning på tvångsmedelsområdet står i överensstämmelse med dagens tekniska utveckling samt redan känd kommande och förväntad teknikutveckling. Vid behov bör regeringen återkomma med förslag till lagändringar och eventuell ny lagstiftning. Vi anser även att regeringen ska ta initiativ till en bredare översyn av Säkerhetspolisens behov av nya verktyg för att upptäcka och utreda terroristbrott, utöver hemlig dataavläsning som redan är under utredning.

5. Utökad användning av hemliga tvångsmedel m.m., punkt 5 (SD)

av Adam Marttinen (SD) och Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:2284 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkandena 3–5 och

2016/17:2299 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande 2 i denna del och

avslår motionerna

2016/17:396 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda M) yrkande 1 och 2016/17:3387 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkandena 11 och 12.

Ställningstagande

Hemliga tvångsmedel utgör viktiga redskap under förundersökningar av grova brott som drabbar många enskilda. Hemlig kameraövervakning får emellertid inte kombineras med ljudupptagning. Det har visat sig att hemlig kameraövervakning har varit till mindre nytta än andra hemliga tvångsmedel. Nyttan av tvångsmedlet skulle öka om ljudinspelning var tillåtet.

Vid användning av hemliga tvångsmedel kan s.k. överskottsinformation förekomma. Gränsen för när överskottsinformation får användas varierar beroende på vilket tvångsmedel det är fråga om. Det är enligt vår mening inte rimligt att de brottsbekämpande myndigheterna i vissa fall inte får utreda brott som de har fått kännedom om. Det innebär att gärningsmannens perspektiv prioriteras framför brottsoffret. Vi anser att reglerna om överskottsinformation bör ändras så att samma regler gäller för hemlig rumsavlyssning som för övriga tvångsmedel enligt rättegångsbalken.

Vi anser vidare att reglerna om hemliga tvångsmedel är alltför restriktiva. För att kunna bekämpa den grova organiserade brottsligheten krävs att hemliga tvångsmedel kan användas för att utreda brott med lägre straffvärde än vad som gäller i dag. Därför vill vi att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig kameraövervakning ska få användas för utredning av brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år eller annat brott där straffvärdet kan antas överstiga ett års fängelse. Hemlig rumsavlyssning bör få användas för utredning av brott där det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år eller annat brott där straffvärdet kan antas överstiga två års fängelse.

2007 års lag om preventiva tvångsmedel är i förhållande till rekryteringslagen och finansieringslagen tillämplig endast i de fall brotten bedöms som grova. Det finns ett behov av att kunna vidta åtgärderna även för brott av normalgraden. Säkerhetspolisen bör därför ha möjlighet att använda preventiva tvångsåtgärder och inhämtning av elektronisk kommunikation även för normalgraden av brott mot rekryteringslagen och finansieringslagen. Regeringen bör omgående komplettera lagstiftningen i enlighet med detta.

Vi noterar även att regeringen har tillsatt en utredning om hemlig dataavläsning. Det är en viktig komponent för terrorbekämpningen, och vi uppmanar regeringen att skyndsamt återkomma med ett sådant lagförslag.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med lagförslag som tillgodoser vad vi har anfört.

6. Beslut om hemlig avlyssning knutet till person, punkt 6 (S, MP, V)

av Annika Hirvonen Falk (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Susanne Eberstein (S), Petter Löberg (S), Linda Snecker (V), Lawen Redar (S) och Sultan Kayhan (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:396 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda M) yrkande 2 och 2016/17:3387 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 13.

Ställningstagande

För närvarande pågår ett omfattande utrednings- och beredningsarbete i frågor som rör hemliga tvångsmedel, bl.a. i syfte att stärka skyddet för den enskildes integritet. Vi anser att detta arbete bör avvaktas och att något tillkännagivande till regeringen därmed inte bör göras.

7. Signalspaning, punkt 7 (M, SD, KD)

av Beatrice Ask (M), Krister Hammarbergh (M), Anders Hansson (M), Adam Marttinen (SD), Andreas Carlson (KD), Ellen Juntti (M) och Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:2299 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande 2 i denna del och

2016/17:3387 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 10.

Ställningstagande

Det främsta problemet med dagens lagstiftning mot terrorism är, ur ett övergripande perspektiv, att det föreligger uppenbara svårigheter med att säkra bevisning för terroristbrott och krigsförbrytelser i andra länder. Möjligheterna att få underrättelseinformation och att säkra bevisning måste bli bättre för att terrorismen ska kunna bekämpas effektivt. Personer som har rest till andra länder för att strida med terroristorganisationer utgör ett allvarligt hot också mot Sverige. Rättsvårdande myndigheter behöver en stark och adekvat

förmåga att möta det hot som dessa individer utgör. När resor i terrorismsyfte kriminaliserades inskränktes Säkerhetspolisens möjligheter att genom signalspaning få tillgång till underrättelseinformation. Reglerna om signalspaning innebär att det inte längre är tillåtet att få underrättelseinformation om exempelvis en viss individ när förundersökning har inletts. Samtidigt ska förundersökning alltid inledas när det finns förutsättningar för det.

Vi anser att det bör införas en möjlighet för Säkerhetspolisens att få tillgång till underrättelseinformation från signalspaning även när förundersökning har inletts. Säkerhetspolisens har huvudansvaret för att bekämpa terrorism och måste få tillgång till nödvändiga verktyg för att motverka terrorismrelaterad brottslighet och för att lagföring av sådan brottslighet ska kunna ske.

8. Tillgång till abonnemangsuppgifter, punkt 9 (SD)

av Adam Marttinen (SD) och Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:2284 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande 6.

Ställningstagande

Det är positivt att de brottsbekämpande myndigheterna har möjlighet att få tillgång till abonnemangsuppgifter när det gäller sådana brott som t.ex. grovning. Vi menar dock att immaterialrättsliga brott som endast bedöms kunna leda till böter inte bör omfattas av skyldigheten att lämna ut abonnemangsuppgifter. Miljontals svenskar begår dagligen brott mot upphovsrättslagen, i många fall utan att ha kännedom om att gärningen är straffbelagd, och det upplevs som slumpartat vilka som döms för handlingarna. Dessutom riskerar detta att kraftigt öka arbetsbelastningen på ett område som inte bör vara högprioriterat i brottsbekämpningen. När det är fråga om immaterialrättslig brottslighet anser vi därför att operatörer endast bör vara skyldiga att lämna ut uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna om det finns misstanke om ett brott där fängelse är föreskrivet för brottet och det enligt myndighetens bedömning kan leda till annan påföljd än böter.

9. Tvångsmedel under förundersökning, punkt 10 (M)

av Beatrice Ask (M), Krister Hammarbergh (M), Anders Hansson (M) och Ellen Juntti (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 19,

bifaller delvis motion

2016/17:1222 av Lotta Olsson och Jan R Andersson (båda M) och

avslår motion

2016/17:2523 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Stora mängder information är numera elektroniskt lagrad. Reglerna om beslag och husrannsakan tar emellertid inte hänsyn till det utan utgår i stället från fysiska objekt och miljöer. Enligt ett kommittédirektiv från mars 2016 ska en särskild utredare se över reglerna om beslag och husrannsakan, i syfte att skapa ändamålsenliga regler som möjliggör effektiva och rättssäkra brottsutredningar. Det är bra att en utredning har tillsatts, men det är viktigt att denna leder till att reglerna om beslag och husrannsakan skyndsamt anpassas till modern teknik och dagens förutsättningar. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som tillgodoser det anförda.

10. Tvångsmedel under förundersökning, punkt 10 (SD)

av Adam Marttinen (SD) och Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:2523 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 1 och

avslår motionerna

2016/17:1222 av Lotta Olsson och Jan R Andersson (båda M) och

2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 19.

Ställningstagande

Drogproblematiken i Sverige är allvarlig, och det är lätt att förskräckas över att enskilda människors liv helt kan raseras på grund av ett drogberoende. För enskilda individer är ett liv i missbruk förödande, och flera missbrukare tvingas betala för sina misstag med sitt liv. Situationen är svår även för de

anhöriga, och för samhället innebär drogmisshuset stora kostnader. Åtgärder måste därför vidtas för att förhindra att fler hamnar i drogmisshuset och för att stötta dem som kämpar mot ett missbruk.

Vi anser att polisen måste få ökade befogenheter för att i ett tidigt skede kunna upptäcka och förhindra missbruk. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med ett förslag på hur polisens möjligheter att göra razzior hos missbrukare ska kunna öka.

11. Effektivare hantering av stöldbrott i butik, punkt 12 (M, C, L, KD)

av Beatrice Ask (M), Krister Hammarbergh (M), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Roger Haddad (L), Andreas Carlson (KD) och Ellen Juntti (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3230 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs en effektivare hantering av stöldbrott i butiker och varuhus. Enkla stöldbrott bör t.ex. kunna hanteras i butiken utan fysisk närvaro av polis. Det är i och för sig bra att man inom polisen genomför ett pilotprojekt och använder kunskaper från detta i det fortsatta arbetet, men samtidigt finns det ingenting som hindrar att man redan i dag påbörjar en ny sådan verksamhet, exempelvis i polisregion Stockholm. I polisregion Stockholm har man analyserat det som ansågs vara bristfälligt i den tidigare verksamheten och sagt sig vara beredda att starta upp en ny verksamhet som uppfyller de rättssäkerhetskrav som tidigare inte ansågs uppfylla. Mot bakgrund av de erfarenheter som redan finns efter tidigare projekt är det därför enligt vår mening inte nödvändigt att avvakta det nu aktuella pilotprojektet. Vi anser således att man redan i dag bör överväga att införa den s.k. snattofonen – anpassad till dagens förutsättningar – åtminstone i de polisregioner där man själva bedömer att man klarar detta. Med snattofonen avses en telefonlinje direkt till polisen. Polisen kan därigenom hålla förhör med den misstänkte via telefon och behöver inte åka till brottsplatsen. Det bör även utredas om det finns andra åtgärder som kan effektivisera och förenkla hanteringen av stöldbrott i butiker och varuhus. Regeringen bör skyndsamt vidta åtgärder som tillgodoser vad vi anfört.

12. Jourdomstolar, punkt 13 (SD)

av Adam Marttinen (SD) och Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:2304 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) och

bifaller delvis motion

2016/17:3469 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att det bör utredas om enklare brottmål där det är aktuellt att utvisa den tilltalade ska kunna prövas av särskilda snabbdomstolar. Som framgår har regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att utreda och föreslå åtgärder som leder till en snabbare lagföring av brott, exempelvis jourdomstolar. Uppdraget ska ha särskilt fokus på unga som begår brott och personer som återkommande begår nya brott. I direktiven nämns däremot inget om att även mål där det är aktuellt att utvisa den tilltalade på grund av brott ska kunna prövas av jourdomstolen. Vi anser att detta är en brist och att regeringen därför bör vidta åtgärder för att säkerställa att även sådana mål ska kunna hanteras skyndsamt av en jourdomstol. Den nya ordningen bör därvid främst omfatta enklare fall där gärningsmannen erkänner gärningen eller har blivit tagen på bar gärning.

13. Jourdomstolar, punkt 13 (L)

av Roger Haddad (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3469 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 2 och

bifaller delvis motion

2016/17:2304 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD).

Ställningstagande

Jag anser att det bör utredas om jourdomstolar kan vara ett sätt att snabba på rättsväsendets handläggning av relativt okomplicerade mål. Bevisläget vid bl.a. butiksstölder är ofta gott, och i de fall ärendet måste gå till domstol är det viktigt att detta kan ske så snabbt som möjligt. Särskilt betydelsefullt är det att unga lagöverträdare som har gjort sig skyldiga till stöld möts av en snabb och direkt konsekvens av brottet.

Det är bra att regeringen nu har gett en särskild utredare i uppdrag att utreda och föreslå åtgärder som leder till en snabbare lagföring av brott, exempelvis jourdomstolar, och att uppdraget ska ha särskilt fokus på unga som begår brott. Det är enligt min mening viktigt att utredningen leder till en effektivare handläggning av enklare mål och att unga lagöverträdare kan lagföras i nära anslutning till brottet. Regeringen bör skyndsamt återkomma till riksdagen med förslag som tillgodoser det anförda.

14. Hot och våld mot anställda inom rättsväsendet, punkt 15 (S, MP, V)

av Annika Hirvonen Falk (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Susanne Eberstein (S), Petter Löberg (S), Linda Snecker (V), Lawen Redar (S) och Sultan Kayhan (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 18.

Ställningstagande

Som framgår ovan har riksdagen efter förslag från utskottet i ett tillkännagivande uppmanat regeringen att utreda hur reglerna för ordning och säkerhet i domstolarna kan tydliggöras och skärpas. Regeringen har som tidigare nämnts gett en särskild utredare i uppdrag att se över dessa frågor. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2017. Därutöver har regeringen tillsatt en utredning som ska se över det straffrättsliga skyddet för blåljuspersonal och andra samhällsnyttiga funktioner. Enligt vad som framkommit ovan pågår vid flera myndigheter också ett arbete som syftar till att öka säkerheten för de anställda. Med detta i beaktande ser vi inte behov av något ytterligare tillkännagivande i frågan.

15. Häktning, punkt 16 (SD)

av Adam Marttinen (SD) och Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:1869 av Kent Ekeröth (SD),
2016/17:2344 av Kent Ekeröth (SD) och
2016/17:2917 av Markus Wiechel (SD).

Ställningstagande

Svenska medborgare som reser till terroristkontrollerade områden för att ansluta sig till Islamiska staten och liknande organisationer är ett stort problem för de människor som drabbas av terrorn i området. De utgör dessutom ett hot mot det svenska samhället när de återvänder till Sverige. Genom att häkta samtliga personer som återvänder från ett terroristkontrollerat område kan polisen få tid på sig att utreda om de har begått något brott eller om de har planerat att begå något brott. Om det upptäcks att en person har gjort sig skyldig till något straffbart kan den fortsatta processen med åtal och andra åtgärder snabbt inledas. Vi anser därför att det bör utredas om samtliga personer som åker till ett terroristkontrollerat område, eller som kan misstänkas ha något med terrorgrupper att göra, systematiskt ska utredas och häktas så snart de återvänder till Sverige.

Det är vidare ett problem att återfallsförbrytare som misstänks för brott inte kan häktas när maximistraffet för brottet är lägre än ett års fängelse. Vi anser därför att det bör utredas om gränsen för häktning ska sänkas så att det i fråga om återfall finns möjlighet till häktning också vid brott där det inte är föreskrivet så högt straffmaximum som fängelse i ett år.

16. Vittnen, punkt 17 (SD)

av Adam Marttinen (SD) och Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:2324 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande 3,
bifaller delvis motion
2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 14 och
avslår motionerna

2016/17:168 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 3 och
2016/17:2577 av Jan Ericson (M).

Ställningstagande

Vi anser att det bör utredas om vittnen i vissa fall ska kunna lämna sina vittnesmål anonymt. Möjligheten att vittna anonymt ska bl.a. omfatta vissa kategorier inom rättsväsendet, t.ex. spanare, i syfte att garantera deras säkerhet och undvika att de blir igenkända när de utför sitt arbete.

17. Vittnen, punkt 17 (V)

av Linda Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:168 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 3 och
avslår motionerna

2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 14,

2016/17:2324 av Kent Ekeröth och Adam Martinen (båda SD) yrkande 3 och
2016/17:2577 av Jan Ericson (M).

Ställningstagande

Att vittna i domstol är en del av polisens arbetsuppgifter, och poliser blir kallade till förhandling enligt samma regler som gäller för andra vittnen. Rättsväsendet är skyldigt att garantera medborgarna ett rättssäkert och effektivt domstolsförfarande. Av olika skäl kan lång tid ändå passera mellan förundersökningen och huvudförhandlingen i målet. En polis som kallas att vittna kan därför ha gått på föräldraledighet, bytt arbete eller vara hemma för vård av sjukt barn när det väl är dags för rättegång. Tidpunkten för när vittnesmålet ska avlämnas anpassas inte heller till polisens arbetstider eller arbetsuppgifter. Många poliser vittnar därför i domstol på sin fritid, trots att vittnesmålet i princip uteslutande hör till den enskilda polisens yrkesutövning. Vi anser att åtgärder behöver vidtas för att underlätta för poliser att vittna i domstol, samtidigt som det inte får leda till rättssäkerhetsförluster i form av inställda förhandlingar eller omotiverat utdragna domstolsprocesser. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag på åtgärder för att underlätta för poliser att vittna i domstol.

18. Vittnen, punkt 17 (KD)

av Andreas Carlson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 14,

bifaller delvis motion

2016/17:2324 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) yrkande 3 och avslår motionerna

2016/17:168 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 3 och

2016/17:2577 av Jan Ericson (M).

Ställningstagande

Många känner en stor oro inför att vittna. Det gäller särskilt vittnesmål som rör gängbrottslighet och grov organiserad brottslighet. Att människor tystnar av rädsla för repressalier är ett nederlag för hela samhället. I Danmark och Norge är anonyma vittnesmål tillåtna i vissa exceptionella situationer. Denna möjlighet bör prövas även i Sverige, t.ex. när allvarliga hot föreligger. Vi föreslår att en utredning tillsätts för att möjliggöra att vittnen i vissa fall får lämna sina vittnesmål anonymt i domstolsförhandlingar.

19. Byte av målsägandebitråde, punkt 18 (C)

av Johan Hedin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:865 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 27.

Ställningstagande

En av huvudfrågorna när det gäller rättssäkerheten för brottsoffer är att lyfta situationen för sexualbrottsutsatta. Offer för sexualbrott vittnar om att rättsprocessen kan vara väldigt svår. Att ha ett målsägandebitråde man litar på är

därför viktigt. Målsägandebiträdet fyller en viktig funktion för att få brotts-offret att känna sig tryggt och för att förbereda brottsoffret på rättegången.

Tryggheten för brottsoffer bör bli större genom ökade möjligheter att byta målsägandebiträde. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som tillgodoser det anförda.

20. Tolkkostnader, punkt 20 (SD)

av Adam Marttinen (SD) och Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:2327 av Kent Ekeroth (SD) yrkande 1 och
2016/17:2904 av Jonas Millard (SD).

Ställningstagande

Om man inte behärskar det svenska språket har man i Sverige rätt till tolk i bl.a. brottmål. Kostnaderna för tolkhjälp betalas av allmänna medel, och enligt Domstolsverkets årsredovisningar har kostnaderna för tolkning ökat kraftigt under senare år. Detta är en utveckling som måste stävjas. Grova brottslingar kostar redan enskilda offer och samhället enorma belopp årligen. Att de också ges särskilda gratisförmåner bidrar än mer till att urholka vårt välfärdssamhälle. Samtidigt måste det beaktas att alla misstänkta och tilltalade måste kunna följa rättegången på ett språk de förstår för att rättssäkerheten ska kunna garanteras. Vi vill därför att tolkhjälp även fortsättningsvis ska vara självklar och gratis i ett inledande skede. Om man som utlänning eller invandrad begår ett brott måste man dock räkna med att brottslighet inte är gratis. Samtliga tilltalade, svenska medborgare eller utländska, som är föremål för en rättegång i Sverige och som nyttjar tolkhjälp på utländska språk, bör vid fällande dom bli skyldiga att återbetala kostnaderna för tolkhjälpen. Hänsyn bör inte tas till den tilltalades betalningsförmåga, utan skyldigheten ska göras obligatorisk. Regeringen bör även i övrigt utreda hur ett nytt ersättningssystem för tolkkostnader kan se ut. Det är t.ex. rimligt att en part som är i behov av tolk och som utan giltigt skäl uteblir från en domstolsförhandling själv får ersätta kostnaderna för tolken.

Särskilda yttranden

1. Kameraövervakning på allmänna platser, punkt 1 (SD)

Adam Martinen (SD) och Richard Jomshof (SD) anför:

Vi har i motionerna 2016/17:1769 (SD) yrkande 5 och 2016/17:2284 (SD) yrkande 9 framfört förslag som rör kameraövervakning på allmänna platser. Vi har bl.a. anfört att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som gör det betydligt lättare än i dag att få tillstånd för kameraövervakning på platser dit allmänheten har tillträde och att det bör bli tillåtet för butiker och företag att använda kameraövervakning vid gatuentréer efter anmälan till länsstyrelsen.

Eftersom utskottet i detta betänkande har föreslagit ett tillkännagivande till regeringen om kameraövervakning i områden som är utsatta för allvarlig brottslighet avstår vi dock från att fullt ut reservera oss till förmån för dessa yrkanden.

2. Kameraövervakning på allmänna platser, punkt 1 (V)

Linda Snecker (V) anför:

Som framgått ovan har en särskild utredare fått i uppdrag av regeringen att utreda vissa frågor om kameraövervakning i syfte att säkerställa att sådan övervakning kan användas där det behövs för att bekämpa brott och samtidigt garantera ett starkt skydd för den personliga integriteten. Jag ställer mig bakom reservationen om att utredarens arbete inte bör föregripas. Jag vill dock framhålla att det finns vissa risker med en alltför omfattande användning av kameraövervakning. Enskildas integritet kan kränkas genom att uppgifter om dem spelas in, bevaras och kan användas för syften som den enskilde saknar kontroll över. Det krävs därför noggranna överväganden innan lagstiftning som innebär betydande intrång i den personliga integriteten införs.

3. Beslut om hemlig avlyssning knutet till person, punkt 6 (V)

Linda Snecker (V) anför:

Jag stöder reservationen om att det pågående utrednings- och beredningsarbetet i frågor som rör hemliga tvångsmedel inte bör föregripas. Jag vill dock framhålla att användningen av hemliga tvångsmedel medför stora inskränkningar av den personliga integriteten och i grundläggande rättigheter som skyddas av regeringsformen och Europakonventionen. Jag är i grunden kritisk till sådan lagstiftning.

4. Motioner som bereds förenklad, punkt 23 (M)

Beatrice Ask (M), Krister Hammarbergh (M), Anders Hansson (M) och Ellen Juntti (M) anför:

Utskottet har genom förenklad beredning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar vi till tidigare ställningstaganden av företrädare för Moderaterna i motsvarande frågor i betänkande 2015/16:JuU19. Vi vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att i förekommande fall på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

5. Motioner som bereds förenklad, punkt 23 (SD)

Adam Marttinen (SD) och Richard Jomshof (SD) anför:

Utskottet har genom förenklad beredning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar vi till tidigare ställningstaganden av företrädare för Sverigedemokraterna i motsvarande frågor i betänkande 2014/15:JuU8, 2014/15:JuU15 och 2015/16:JuU19. Vi vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att i förekommande fall på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

6. Motioner som bereds förenklad, punkt 23 (C)

Johan Hedin (C) anför:

Utskottet har genom förenklad beredning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar vi till tidigare ställningstaganden av företrädare för Centerpartiet i motsvarande frågor i betänkande 2015/16:JuU2 och 2015/16:JuU19. Vi vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att i förekommande fall på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

7. Motioner som bereds förenklad, punkt 23 (V)

Linda Snecker (V) anför:

Utskottet har genom förenklad beredning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar vi till tidigare ställningstaganden av företrädare för Vänsterpartiet i motsvarande frågor i betänkande 2015/16:JuU19. Vi vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att i förekommande fall på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:168 av Linda Snecker m.fl. (V):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder för att underlätta för poliser att vittna i domstol och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:176 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verkningfulla åtgärder för att minska antalet inställda domstolsförhandlingar behöver utarbetas och implementeras och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:199 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas om reglerna om rättegångskostnader vid trafikskadeärenden bör ändras så att vardera parten bär sina egna rättegångskostnader, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:371 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa svensk lagstiftning utifrån direktiv 2006/24/EG och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:396 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över användning av hemliga tvångsmedel i förundersökningar som gäller övergrepp i rättssak och mened och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga telefonavlyssning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:434 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagen om rättshjälp i syfte att minska kostnaderna och att öka förtroendet för rättsväsendet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:435 av Lars-Arne Staxäng (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till ett stärkt vittnesskydd och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:437 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta ett fristående resningsorgan i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:476 av Maria Abrahamsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en omprövning av nämndemannasystemet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:477 av Maria Abrahamsson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en försöksverksamhet med tv-sända rättegångar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa det generella fotograferingsförbudet i våra domstolar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:508 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över utökade möjligheter till kameraövervakning i vissa områden och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förkortade handläggningstider vid tillståndsgivning för kameraövervakning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:599 av Sara Karlsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att på sikt förändra regelverket så att den med uppdrag som nämndeman inte förlorar delar av sin avtals- eller tjänstepension, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:799 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ett stärkt skydd för anklagades ställning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:865 av Annie Lööf m.fl. (C):

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bredda rekryteringen av nämndemän och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett inrättande av en e-domstol för enklare civilrättsliga tvister och tillkännager detta för regeringen.

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge större möjlighet att vittna från annan ort och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brottsoffer ska ges större möjlighet att byta målsägandebiträde och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1033 av Magnus Oscarsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda kameraövervakning av skogsmaskiner och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1080 av Jan Björklund m.fl. (L):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nämndemannasystemet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kameraövervakning på brottsutsatta platser och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1165 av Leif Pettersson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över arvoden till nämndemän och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1168 av Åsa Westlund (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga om berörda myndigheter bör ha en skyldighet att informera barn vid anhållande, häktning av eller rättegång mot deras föräldrar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1222 av Lotta Olsson och Jan R Andersson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen då dokument som är viktiga för brottsutredningar flyttats till molntjänster och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1435 av Fredrik Christensson och Annika Qarlsson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om delgivning vid inskränkning av äganderätten och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att möjliggöra att vittnen, i vissa fall, avlägger sina vittnesmål anonymt i domstolsförhandlingar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:1583 av Betty Malmberg och Finn Bengtsson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att göra en översyn av gränsdragningen mellan personlig integritet och brottskämpande myndigheters behov av information och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1611 av Serkan Köse (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att se över hur advokaters redovisning av arbetade timmar i en rättsutredning kan förbättras och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om trygghetsskapande kameraövervakning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1869 av Kent Ekeröth (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att häkta alla som kommer från terroristkontrollerat område och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2128 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över rättsprocesser om misstänkta ekobrott i syfte att förkorta handläggandet av dessa och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2188 av Adnan Dibrani m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga stärkt skydd för trafikskadade vid rättsprocesser och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2248 av Thomas Finnborg m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kameraövervakning på offentliga platser och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2284 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta ljudupptagning i samband med hemlig kameraövervakning och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gränsen för när överskottsinformation vid hemlig rumsavlyssning får användas sänks till ett år och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkta krav för användning av hemliga tvångsmedel och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillgång till abonnemangsuppgifter och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om resningsförfarandet i brottmål och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som gör det betydligt lättare än i dag att få tillstånd för kameraövervakning på platser dit allmänheten har tillträde och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillstånd alltid ska bifallas när kommunala eller statliga skolor ansöker om tillstånd för kameraövervakning förutom när synnerliga skäl däremot finns och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2299 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hemliga tvångsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2304 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om snabbspår för utvisning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2324 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett kronvitnesssystem och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad vittneskyddsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en möjlighet till anonyma vittnen och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2327 av Kent Ekeröth (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att obligatorisk betalningsskyldighet för tolkhjälp ska införas för tilltalade vid fällande dom i brottmål innehållande fängelsestraff som påföljd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:2337 av Johnny Skalin (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lägga ned det politiskt tillsatta nämndemannasystemet till förmån för en allmän jury i kombination med jurister och domare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett konkret förslag om hur ett förändrat nämndemannasystem enligt motionen kan verkställas och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2344 av Kent Ekeröth (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en lägre gräns för häktning för återfallsförbrytare och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2523 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka polisens befogenheter till att göra razzior hos missbrukare och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2577 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av hur identiteten ska säkerställas på personer som vittnar vid domstolsförhandlingar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2815 av Emanuel Öz (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över möjligheterna att förordna ett offentligt biträde för försäkringstagare och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2904 av Jonas Millard (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett nytt system för tolkkostnader i enlighet med motionens intentioner, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:2917 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omhänderta alla som visat sig ha befunnit sig i områden kontrollerade av terrorister, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:3029 av Fredrik Schulte (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nytt regelverk för och en kraftig utbyggnad av brottsförebyggande kameraövervakning i offentliga miljöer och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3087 av Eskil Erlandsson och Anders Åkesson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en lagändring när det gäller krav på tillstånd vid användning av övervakningskameror för viltövervakning men också i syfte att motverka skadegörelse, olyckor och stölder vid tillfälliga arbetsplatser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:3177 av Robert Halef (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det lättare att använda kameraövervakning på vissa strategiska platser och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3230 av Beatrice Ask m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga åtgärder för att effektivisera hanteringen av stöldbrott i butik och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att återinföra den s.k. snattofonen, anpassad till moderna förhållanden, och tillkännager detta för regeringen.

*2016/17:3241 av Anders Hansson och Ann-Charlotte Hammar
Johnsson (båda M):*

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga kameraövervakning på offentlig plats och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3262 av Anders Hansson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att tillsätta en utredning avseende användandet av obemannade fjärrstyrda flygfarkoster, s.k. drönare, som utrustats med film- eller stillbildskamera, i syfte att modernisera lagstiftningen avseende dessa farkoster och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3283 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillståndsplikten för kameraövervakning av åtel ska avskaffas och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3305 av Emma Henriksson m.fl. (KD):

80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en särskild företrädare för barn och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3387 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras möjligt att erhålla underrättelseinformation från signalspaning även när förundersökning har inletts och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta initiativ till en bredare översyn av om nuvarande lagstiftning på tvångsmedelsområdet står i överensstämmelse med dagens tekniska utveckling samt redan känd kommande och förväntad teknikutveckling och vid behov återkomma med förslag till lagändringar och eventuell ny lagstiftning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta initiativ till en bredare översyn av Säkerhetspolisens behov av nya verktyg för att upptäcka och utreda terroristbrott, utöver hemlig dataavläsning som är under utredning, och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta initiativ till en utredning om hur beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation på ett rättssäkert sätt ska kunna kopplas till en person i stället för – som i dag – ett telefonnummer eller en annan adress och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ställa krav på att Post- och telestyrelsen tillser att alla operatörer fullt ut uppfyller sina skyldigheter avseende datalagring och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för kameraövervakning i områden som är utsatta för allvarlig brottslighet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur arbetet med att förhindra brott mot rättsväsendets anställda kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anpassa reglerna om beslag och husrannsakan till modern teknik och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3397 av Martin Kinnunen (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör låta Domstolsverket införa ett automatiserat rapporteringssystem och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3469 av Roger Haddad m.fl. (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jourdomstolar för snabbare handläggning och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
23. Motioner som bereds förenklat		
2016/17:176	Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD)	
2016/17:199	Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V)	2
2016/17:435	Lars-Arne Staxäng (M)	1
2016/17:437	Finn Bengtsson (M)	
2016/17:476	Maria Abrahamsson (M)	
2016/17:477	Maria Abrahamsson (M)	1 och 2
2016/17:865	Annie Löf m.fl. (C)	24–26
2016/17:1080	Jan Björklund m.fl. (L)	15
2016/17:2128	Edward Riedl (M)	
2016/17:2188	Adnan Dibrani m.fl. (S)	
2016/17:2284	Kent Ekeroth och Adam Marttinen (båda SD)	7
2016/17:2324	Kent Ekeroth och Adam Marttinen (båda SD)	1 och 2
2016/17:2337	Johnny Skalin (SD)	1 och 2
2016/17:2815	Emanuel Öz (S)	
2016/17:3305	Emma Henriksson m.fl. (KD)	80
2016/17:3397	Martin Kinnunen (SD)	1